

საქართველოს სახალხო დამცველი

სამართალდამცავთა პოზიტიური ვალდებულებები დაუცველი
ჯგუფების თანასწორუფლებიანობის დაცვის მხრივ

ანგარიში

სარჩევი

შესავალი.....	2
მეთოდოლოგია.....	3
ძირითადი მიგნებები	4
I. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები.....	5
1. საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ დადგენილი სტანდარტები.....	5
2. წინა წლებში არსებული მდგომარეობის მოკლე მიმოხილვა	9
3. მიმდინარე პერიოდში არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა.....	11
3.1. სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შესახებ არსებული სტატისტიკური მონაცემები	11
3.2. საქართველოს სახალხო დამცველის პრაქტიკა	13
3.2.1. ლგბტ+ თემი.....	14
3.2.2. იეჰოვას მოწმეები	14
3.2.3. მუსლიმი თემი.....	15
3.2.4. სახალხო დამცველის მიერ წარდგენილი სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება (Amicus Curiae) ვიტალი საფაროვის საქმეზე	15
4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა საქართველოს წინააღმდეგ მიღებულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით.....	17
5. გამოძიების პროცესისას გამოკვეთილი ტენდენციები.....	19
II. სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების ხარვეზები ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლების რეალიზაციასთან მიმართებით....	21
6. ლგბტ+ თემის წარმომადგენლების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებების შეზღუდვის ფაქტები და ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გაძლიერების ტენდენცია.....	21
6.1. ინდივიდუალური ფაქტები.....	22
6.1.1. 2018 წლის 9 სექტემბრის ინციდენტი - ლგბტ+ სიმბოლიკა	22
6.1.2. 2019 წლის 14 ივნისის აქცია.....	23
6.1.3. ღირსების მარში.....	25
6.1.4. 2020 წელს ჰომოფობიურ ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევები	26
6.2. ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გააქტიურება.....	27
ლგბტ+ პირთა გამოხატვის თავისუფლების კუთხით არსებული მდგომარეობის შეფასება სამართლებრივი სტანდარტების ჭრილში	29
7.	29
8. შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გატარებული პრევენციული ღონისძიებები	35

III. დასკვნა.....	37
რეკომენდაციები	38

შესავალი

„დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი საქართველოს პარლამენტმა 2014 წლის 2 მაისს მიიღო. კანონი ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისთვის წარმოადგენს თანასწორობის უფლების სამართლებრივი დაცვის მექანიზმს როგორც საჯარო, ისე კერძო პირების წინააღმდეგ. კანონის საფუძველზე, დისკრიმინაციის აღმოფხვრისა და თანასწორობის უზრუნველყოფაზე ზედამხედველობის ფუნქცია საქართველოს სახალხო დამცველს მიენიჭა.

სამწუხაროდ, საკანონმდებლო გარანტიების შექმნის და სხვადასხვა დაინტერესებული მხარის ძალისხმევის მიუხედავად, თანასწორობის უფლების რეალიზაციის მხრივ, საქართველოში მდგომარეობა არსებითად არ უმჯობესდება. ამგვარი კრიტიკული ვითარება, გამოწვეულია, ერთი მხრივ, საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილის მიერ დაუცველი ჯგუფების საჭიროებების და ინტერესების გაუაზრებლობითა და მიუღებლობით; მეორე მხრივ კი, თანასწორობის მიღწევის მიმართულებით პროგრესს აბრკოლებს სახელმწიფოს ერთიანი ხედვის არარსებობა. კერძოდ, კონკრეტულ სახელმწიფო უწყებებს, მათ კომპეტენციაში შემავალ საკითხებთან მიმართებით, არ შეუძლებიათ თანასწორობის პრინციპთან დაკავშირებული პოლიტიკა. ამის გამო, დისკრიმინაციული პრაქტიკების წინააღმდეგ სისტემური ბრძოლის ნაცვლად, უმეტესწილად, მიმდინარეობს მუშაობა ინდივიდუალური უფლებადარღვევების აღმოსაფხვრელად, რაც ხშირად ფრაგმენტული და არაეფექტიანია. სამწუხაროდ, თანასწორობასთან დაკავშირებული საკითხები არც მაღალი თანამდებობის პირების დღის წესრიგში შეიქცევა. გადაწყვეტილების მიმღები პირები კვლავ არ აკეთებენ თანასწორობის მხარდამჭერ განცხადებებს, მათ შორის, არც ცალკეული ჯგუფების თანასწორუფლებიანობისთვის კრიტიკულ დროს. ამის საპირისპიროდ, პოლიტიკური თანამდებობის პირები, ხშირად ხელს უწყობენ დაუცველი ჯგუფების მიმართ დისკრიმინაციის წახალისებას.

ქვეყანაში თანასწორობის უფლების გარანტიებისთვის, საკმარისი არ არის, სახელმწიფომ თავი შეიკავოს დისკრიმინაციული კანონმდებლობის თუ პრაქტიკების განვითარებისგან. ამ მხრივ, ყველაზე დიდ გამოწვევად, სწორედ სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულებების შესრულება - კონკრეტული ღონისძიებების გატარება გვევლინება.

სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების პროცესში, უმნიშვნელოვანესი როლი სამართალდამცავ ორგანოებს - საქართველოს პროკურატურას და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს - ეკისრება. ამ უწყებების მხრიდან პრევენციული თუ რეაქტიული ღონისძიებების არასათანადო გატარებამ, ან ამ მხრივ უმოქმედობამ, შესაძლოა, მდგომარეობა არაერთი მიმართულებით გააუარესოს. სხვადასხვა დაუცველი ჯგუფის მიმართ ჩადენილ ყველაზე მძიმე უფლებადარღვევებზე სათანადო პასუხი სწორედ სამართალდამცავი ორგანოების კომპეტენციის ქვეშ ხვდება. ასეთი რეაგირების არარსებობა კი, რიგ შემთხვევებში, ერთი მხრივ, შეუძლებელს ხდის ინდივიდუალური უფლების აღდგენას, მეორე მხრივ კი, მწვანე შუქს უნთებს სამომავლო უფლებადარღვევას.

წინამდებარე ანგარიშის პირველ ნაწილში ასახულია საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ, სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების ეფექტიანობის შეფასება, საგამოძიებო ორგანოების მიერ ამ კუთხით წარმართულ გამოძიებაზე დაკვირვების დაწყებიდან (2015 წელი) 2020 წლის ჩათვლით პერიოდში. ამ მიზნით, მიმოვიხილავთ საკითხთან დაკავშირებით საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ განვითარებულ სტანდარტებს და მათი გათვალისწინებით, შესაბამის სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით, სამართალდამცავი უწყებების წინა წლების და მიმდინარე მუშაობის როგორც ხარვეზებს, ისე - გაუმჯობესებულ ტენდენციებს.

ანგარიშის მეორე ნაწილში სახალხო დამცველი მიმოიხილავს იმ საყურადღებო ფაქტებს, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა 2018 წლის სექტემბრიდან 2020 წლის ჩათვლით, კონკრეტულად, ერთ-ერთი ყველაზე დაუცველი ჯგუფის, ლგბტ+ ადამიანებისა და აქტივისტების გამოხატვისა და შეკრების თავისუფლებების რეალიზაციის მიმართულებით. კერძოდ, ყურადღება გამახვილდება 2018 წლის 9 სექტემბერს საფეხბურთო მოედანზე ლგბტ+ სიმბოლიკის შეტანის აკრძალვის საკითხზე, ასევე - 2019 წლის 18-23 ივნისს დაგეგმილი „ღირსების მარშის“ ირგვლივ განვითარებულ მოვლენებსა და ლგბტ+ ადამიანების წინააღმდეგ ჰომოფობიურად განწყობილი ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გაძლიერების ტენდენციაზე. წინამდებარე დოკუმენტი არ შეაფასებს ინდივიდუალურ შემთხვევებს, იგი არსებული კონტექსტისა და გამოწვევების ანალიზისკენ არის მიმართული.

დოკუმენტი სრულდება რეკომენდაციებით, რომლებიც მიუთითებს არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის გასატარებელ ღონისძიებებზე და რომელთა შესრულებაც, სახალხო დამცველის შეფასებით, ქვეყანაში სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების აღმოფხვრისა და ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვისა და შეკრების თავისუფლებების რეალიზაციის პროცესს, მნიშვნელოვნად წაადგება.

მეთოდოლოგია

დაუცველი ჯგუფების თანასწორუფლებიანობის დაცვის კუთხით სამართალდამცავთა პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების შესაფასებლად შესაფერისი სამართლებრივი სტანდარტების გამოსაკვეთად, წინამდებარე ანგარიში ეყრდნობა იმ ეროვნულ და საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებსა და ინსტიტუტებს, რომლებიც ამოსავალი წყაროა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის, ეფექტიანი გამოძიების ვალდებულების, ძალადობრივი ინციდენტების მიღმა არსებული შესაძლო დისკრიმინაციული საფუძვლის/სიძულვილის მოტივის გამოკვეთის ვალდებულების, დანაშაულის აღმოფხვრისკენ მიმართული ღონისძიებების, ლგბტ+ პირთა გამოხატვისა და შეკრების თავისუფლებების რეალიზაციისთვის სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებების განმარტებისა და განსაზღვრისათვის. ესენია, ერთი მხრივ, საქართველოს კონსტიტუცია, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი, „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“ საერთაშორისო პაქტი და სხვა შესაბამისი ნორმები თუ საერთაშორისო შეთანხმებები, ხოლო, მეორე მხრივ - საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს, რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის,

გაეროს ადამიანის უფლებების კომიტეტის და სხვა ავტორიტეტული აქტორების გადაწყვეტილებები, რეკომენდაციები, განმარტებები და სახელმძღვანელო მითითებები.

ამ გზით გამოკვეთილი სტანდარტების ჭრილში არსებული მდგომარეობის შესაფასებლად, სახალხო დამცველი მიმოიხილავს როგორც შესაბამის სტატისტიკურ მონაცემებს, ისე - საყურადღებო ფაქტებსა და გამოკვეთილ ტენდენციებს, რისთვისაც გაანალიზდება საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან და საქართველოს პროკურატურიდან გამოთხოვილი ინფორმაცია და თავად სახალხო დამცველის პრაქტიკა.

საბოლოოდ, ძირითადი პრინციპებისა და არსებული კონტექსტის ანალიზის ურთიერთშეჯერებით, შეფასდება დაუცველი ჯგუფების თანასწორუფლებიანობის დაცვის მხრივ სამართალდამცავთა პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების მდგომარეობა და განისაზღვრება შესაბამისი რეკომენდაციები.

ძირითადი მიგნებები

სამართალდამცავთა მხრიდან სათანადო რეაგირების თვალსაზრისით, ერთ-ერთი უმთავრესი გამოწვევაა სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების ეფექტიანი გამოძიება. მართალია, სიძულვილის მოტივის გამოკვეთის კუთხით, შეიმჩნევა გაუმჯობესებული ტენდენცია, თუმცა, კვლავ ხშირია შემთხვევები, განსაკუთრებით იეჰოვას მოწმეებისა და ლგბტ+ თემის წარმომადგენლების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულებისას, როდესაც მსჯელობა არ მიმდინარეობს სიძულვილის მოტივზე ანდა ფაქტის კვალიფიკაცია ხდება იმ მუხლის საფუძველზე, რომელიც, თავის თავში, ასეთ მოტივს არ მოიცავს. ეს, განპირობებულია სამართალდამცავთა როგორც მწირი ცოდნით, ამ საკითხების ირგვლივ, ისე ნაკლები მზაობით.

სხვადასხვა დაუცველი ჯგუფების წევრები ასევე მიუთითებენ სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან ჩადენილ სავარაუდო სიტყვიერი თუ ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტებზე, რასაც, უმეტეს შემთხვევაში, სათანადო რეაგირება არ მოჰყვება, და მოქალაქეთა ნდობაზე, ამ უწყებების მიმართ, უარყოფითად აისახება. გამოძიების ეფექტიანობასა და ნდობას კიდევ უფრო მეტად ამცირებს გაჭიანურებული საგამოძიებო პროცესები.

კვლავ გამოწვევად რჩება საგამოძიებო სისტემაში სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიებაზე პასუხისმგებელი სპეციალური სტრუქტურული ერთეულის არარსებობა, რომელიც საგამოძიებო ფუნქციებითაც იქნება აღჭურვილი. ამასთანავე, მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს შემუშავდა აღრიცხვისა და სტატისტიკის წარმოების ერთიანი სისტემა, ამ სისტემის ფარგლებში არ გაანალიზებულა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორები და მისი გამოვლენის ხელისშემშლელი გარემოებები.

მნიშვნელოვანი პრობლემაა ისიც, რომ დღეს მოქმედი ადმინისტრაციული კანონმდებლობა დისკრიმინაციულ მოტივს არ გამოყოფს ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ ერთ-ერთ გარემოებად, რაც ზრდის შესაძლებლობას, სიძულვილის მოტივით ჩადენილი კანონსაწინააღმდეგო ფაქტები ყურადღების მიღმა აღმოჩნდეს.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, სახელმწიფოს აქტიურ ჩართულობას მოითხოვს ის ინდივიდუალური ინციდენტებიც, რომლებიც, შესაძლოა, საფრთხეს უქმნიდეს სხვადასხვა ჯგუფის მიერ საჯარო სივრცეში ძირითადი უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობას. მაგალითად, 2018 წლის

სექტემბრიდან 2020 წლის ჩათვლით პერიოდში, მათ შორის, სამართალდამცავთა არასათანადო პრევენციული და რეაქტიული ქმედებების შედეგად, ლგბტ+ თემის წარმომადგენლები, გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებით სარგებლობისას, არსებით დაბრკოლებებს აწყდებოდნენ.

I. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები

1. საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ დადგენილი სტანდარტები

ევროპის უშიშროებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (ეუთო) მიერ „სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების შესახებ“ შემუშავებულ სახელმძღვანელოში, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული განმარტებულია როგორც ქმედება, რომელიც ჩადენილია იმის გამო, რომ მსხვერპლი, რეალურად ან სავარაუდოდ, მიეკუთვნება რომელიმე ჯგუფს, უმეტესად, რასის, რელიგიის, სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის, ეთნიკური წარმოშობის, ეროვნების, შეზღუდული შესაძლებლობის ან სხვა ნიშნით. სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული შედგება ორი ძირითადი ელემენტისგან:

- სისხლის სამართლის კანონით აკრძალული ქმედება (ე.წ. ძირითადი დანაშაული);
- ქმედება/უმოქმედობა, რომელიც მოტივირებულია მსხვერპლის მიმართ გარკვეულ ნიშან-თვისებაზე დაფუძნებული წინასწარ ჩამოყალიბებული განწყობით, ე.წ. სიძულვილის მოტივით - The bias motivation.¹

საერთაშორისო სამართლით ნაკისრი ვალდებულებების² თანახმად, სახელმწიფოებს ევალებათ, დაიცვან მათ იურისდიქციაში მყოფი ყველა ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები, მათ შორის, მიიღონ კანონმდებლობა, რომელიც აუცილებელია ძირითადი უფლებებით სარგებლობისთვის. ეს ვალდებულება ასევე ვრცელდება კერძო პირების მიერ ჩადენილ ქმედებებზე, რომლებზეც სახელმწიფო ორგანოების არასათანადო რეაგირებამ, შესაძლოა, ადამიანის ძირითადი უფლებების დარღვევა გამოიწვიოს.³

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის პირველი მუხლი მე-2 (სიცოცხლის უფლება) და მე-3 მუხლებთან (წამებისა და სხვა არასათანადო მოპყრობის აკრძალვის უფლება) ერთობლიობაში, სახელმწიფოებს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას, დაიცვას მის იურისდიქციაში მყოფი პირების უფლებები, მათ შორის, იმ შემთხვევაშიც, თუ დარღვევა კერძო პირებისგან მომდინარეობს.⁴ ეს, პირველ რიგში, გულისხმობს, გონივრული ღონისძიებების გატარების ვალდებულებას იმ დანაშაულებრივი ქმედებების აღსაკვეთად, რომელიც

¹ Prosecuting Hate Crimes a practical guide, OSCE/ODIHR, Warsaw, 19, ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/qx9hwh> > [05.04.2021].

² საერთაშორისო პაქტი „სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ“, მე-2 მუხლი; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, მე-2 და მე-3 მუხლები.

³ General comment no. 31 [80], The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant, პარ. 8. ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2PP7ZE1> > [05.04.2021].

⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Identoba and Others v. Georgia, §66; ასევე იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1998 წლის 23 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, A. v. the United Kingdom, §22, მოხსენებები განაჩენებისა და გადაწყვეტილებების შესახებ 1998-VI.

ხელისუფლების ორგანოებისთვის ცნობილი იყო ან მათ ამის შესახებ უნდა სცოდნოდათ.⁵ ამასთანავე, კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლებიდან მომდინარე პოზიტიური ვალდებულებების თანახმად, ხელისუფლებას ეკისრება პროცედურული ვალდებულება - სავარაუდო დანაშაულებრივი ფაქტი გამოიძიოს ეფექტიანად, იმ შემთხვევაშიც, თუკი სამართალდარღვევის ჩამდენი კერძო პირია.⁶

გამოძიების ეფექტიანობა გულისხმობს, რომ მის საფუძველზე შესაძლებელი უნდა იყოს შესაბამისი ფაქტების დადგენა, დამნაშავე პირების გამოვლენა და დასჯა. სახელმწიფო ორგანოებს მართებთ მათთვის შესაძლებელი გონივრული ღონისძიებების გატარება, შემთხვევასთან დაკავშირებული ყველა მტკიცებულების დაცვის უზრუნველსაყოფად. გამოძიების დასკვნები უნდა ეფუძნებოდეს ყველა ელემენტის გულმოდგინე, ობიექტურ და მიუკერძოებელ ანალიზს.⁷

ამდენად, იმისათვის, რათა გამოძიება ეფექტიანად მიიჩნეოდეს, შესაძლებელი უნდა იყოს საქმეზე ფაქტების დადგენა და პასუხისმგებელი პირების გამოვლენა და დასჯა. ეს არის არა შედეგის მიღების, არამედ - გამოძიების წარმართვის ვალდებულება, რაც გულისხმობს, რომ ხელისუფლებამ ყველა საგამოძიებო მოქმედება უნდა ჩაატაროს გამოძიების ეფექტიანად წარსამართად. ამ საკითხზე დარღვევის დასადგენად, ევროპულმა სასამართლომ მხედველობაში მიიღო, მაგალითად, ის გარემოებები, რომ გამოძიება დაგვიანებით დაიწყო, პირი დაგვიანებით დაიკითხა და გაჭიანურდა წინასწარი მოკვლევა.⁸

ასევე, ძალადობრივი ინციდენტების მიღმა არსებული შესაძლო დისკრიმინაციული საფუძვლის გამოვლენის ვალდებულება ნაგულისხმევია ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლით (დისკრიმინაციის აკრძალვა) გათვალისწინებულ პასუხისმგებლობაში.⁹ როდესაც არსებობს გონივრული ეჭვი, რომ დანაშაული ჩადენილია რომელიმე დისკრიმინაციული საფუძვლით, ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლი დამატებით ვალდებულებას აკისრებს სახელმწიფოს - იმისათვის, რათა გამოძიება ეფექტიანად ჩაითვალოს, აუცილებელია, საგამოძიებო ორგანოებმა ყველა საჭირო საგამოძიებო მოქმედება ჩაატარონ სავარაუდო სიძულვილის მოტივის გამოსაკვეთად, ასევე, ასეთი მოტივი არ დარჩეს სამართლებრივი რეაგირების მიღმა.

სახელმწიფოს ვალდებულება, გამოიძიოს ძალადობრივი აქტის შესაძლო დისკრიმინაციული საფუძველი, არ არის აბსოლუტური და გულისხმობს, რომ საგამოძიებო ორგანოებმა ყველა შესაბამის საგამოძიებო მოქმედებას უნდა მიმართონ, რომელიც უზრუნველყოფს სავარაუდო სიძულვილის მოტივის გამოკვეთას. ხელისუფლებამ მოცემულ გარემოებაში ყველა გონივრული საშუალება უნდა გამოიყენოს მტკიცებულებების შესაგროვებლად და დასაცავად, ყველა

⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 28 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე, T.M. and C.M. v. the Republic of Moldova, §38.

⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2003 წლის 4 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, M.C. v. Bulgaria, §151.

⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2011 წლის 26 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე, Enukidze and Girgvliani v. Georgia, 2011, §242.

⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2008 წლის 4 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე, Stoica v. Romania, §67.

⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 7 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Begheluri and Others v. Georgia, §173.

შესაძლებლობა უნდა გამოიყენოს ჭეშმარიტების დასადგენად და საქმეზე დასაბუთებული, მიუკერძოებელი და ობიექტური გადაწყვეტილებების გამოსატანად, ისეთი საეჭვო ფაქტების დაუფარავად, რომლებიც მიუთითებს ძალადობის რასობრივი თუ რელიგიური შეუწყნარებლობის, ან გენდერის ნიშნით დისკრიმინაციის საფუძველზე ჩადენას.¹⁰

მაგალითად, როგორც ევროპულმა სასამართლომ საქმეში, *ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ (Nachova and others v. Bulgaria)*, აღნიშნა, სიცოცხლის უფლების ხელყოფის შემთხვევებში, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 და მე-14 მუხლები ერთობლიობაში, რასობრივი მოტივის გამოსავლენად სახელმწიფოს აკისრებს ყველა გონივრული ღონისძიების გამოყენების ვალდებულებას, რათა ეფექტიანად გამოიძიოს დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებული ყველა გარემოება. სავარაუდო თავდამსხმელის მიერ მსხვერპლის მისამართით გაკეთებული სიტყვიერი რასობრივი შეურაცხყოფის ფაქტები კი, სისხლისსამართლებრივი დევნის განმახორციელებელი ორგანოებისთვის უნდა გახდეს დანაშაულის შესაძლო რასისტული მოტივით ჩადენის მანიშნებელი.¹¹

ხელისუფლების ვალდებულება, აღკვეთოს ფიზიკური პირების მხრიდან სიძულვილის მოტივით განპირობებული ძალადობა, ასევე გამოიძიოს დისკრიმინაციულ მოტივსა და ძალადობის ფაქტს შორის სავარაუდო კავშირი, განიხილება როგორც კონვენციის მე-2 და მე-3 მუხლებით გათვალისწინებული ვალდებულებების პროცედურული მხარე, მაგრამ ასევე შესაძლებელია, მივიჩნიოთ ამ მუხლებით გარანტირებული ფუნდამენტური ღირებულებების დასაცავად მე-14 მუხლით გათვალისწინებული დისკრიმინაციის აღკვეთის პოზიტიურ ვალდებულებად.¹² ამასთანავე, ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ პრაქტიკაში რთულია რასობრივი თუ სიძულვილის სხვა მოტივის გამოკვეთა, გამოძიების ეტაპზე ყველა შესაძლო ღონისძიება უნდა გატარდეს იმისათვის, რათა ნათლად წარმოჩინდეს, იყო თუ არა სახეზე დისკრიმინაციული მოტივი ანდა სტერეოტიპული განწყობა, რომელიც საფუძველად დაედო დანაშაულებრივ ქმედებას.¹³

გარდა ამისა, სახელმწიფოებმა, მსხვერპლის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სავარაუდო დანაშაულის შემთხვევებისა და სხვა ინციდენტების დროს, უნდა უზრუნველყონ ეფექტიანი, სწრაფი და მიუკერძოებელი გამოძიება.¹⁴ „ნებისმიერი ჰომოფობიური ან ტრანსფობიური მოტივი აუცილებლად უნდა იქნას იდენტიფიცირებული და შესაბამისად აღრიცხული სამართალდამცავი ორგანოების მიერ,

¹⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *Identoba and Others v. Georgia*, §67. ასევე, იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], §160; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2007 წლის 3 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and Others v. Georgia*, §138-42; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2013 წლის 16 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *Mudric v. the Republic of Moldova*, §60-64.

¹¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], §126-127.

¹² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის 24 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, *B.S. v. Spain*, §59-63.

¹³ იქვე, §58.

¹⁴ Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity. "Hate crimes" and other hate-motivated incidents, ხელმისაწვდომია: <<https://bit.ly/3vFH3WD>> [05.04.2021].

რომელიც უნდა დაეფუძნოს ეფექტიან, ყოვლისმომცველ და მიუკერძოებელ გამოძიებას და გათვალისწინებული იქნას ბრალის წარდგენისას”.¹⁵

როგორც გაეროს ადამიანის უფლებების კომიტეტი აღნიშნავს თავის 31-ე ზოგად კომენტარში, ადმინისტრაციულ ორგანოებს განსაკუთრებით მოეთხოვებათ, აღასრულონ ზოგადი მოვალეობა და დარღვევების შესახებ შეტყობინებები გამოიძიონ სწრაფად, ზედმიწევნით და ეფექტიანად, დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი ორგანოების მეშვეობით [...]. წევრი სახელმწიფოების უმოქმედობა – გამოიძიონ დარღვევის შესახებ განცხადებების საპასუხოდ, თავისთავად არის პაქტის დამოუკიდებელი დარღვევა [...]. ადამიანის უფლებათა კომიტეტი ინდივიდუალური შეტყობინებების განხილვისას ხშირად მოითხოვს სახელმწიფოსგან სრულყოფილი და სწრაფი გამოძიების ჩატარებას, რაც შესაძლებელს გახდის დამნაშავეების მართლმსაჯულების წინაშე წარდგენას. გაეროს გენერალური ასამბლეის მთელი რიგი რეზოლუციები და დეკლარაციები, რომლებიც ადგენს სტანდარტებს დანაშაულის პრევენციასა და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებასთან დაკავშირებით, მიუთითებს სწრაფი, ეფექტიანი და მიუკერძოებელი გამოძიების ჩატარების ვალდებულებაზე.¹⁶

რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისია (ECRI) ასევე ამახვილებს ყურადღებას იმაზე, რომ დისკრიმინაციული ქმედების შესახებ სტატისტიკური მონაცემები ძალიან მნიშვნელოვანია ამ სფეროში არსებული პრობლემების გამოსავლენად და მის წინააღმდეგ ბრძოლის პოლიტიკის ჩამოსაყალიბებლად,¹⁷ ასევე, პოზიტიური ღონისძიების დაგეგმვის საჭიროების აღიარებისთვის¹⁸ და ქვეყანაში დისკრიმინაციასთან ბრძოლის არსებული კანონმდებლობის ეფექტიანობის შესაფასებლად.¹⁹

2009 წელს გამართულ ევროპის საბჭოს მინისტრიალზე სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის აღმოფხვრის შესახებ, მკაფიოდ განისაზღვრა კონკრეტული ნაბიჯები, რომლებიც სახელმწიფოებმა ამ მიმართულებით უნდა გადადგან:

- სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შესახებ სტატისტიკური მონაცემების შეკრება და გასაჯაროება;
- შესაბამისი ღონისძიებების გატარება მსხვერპლის ან ასეთი დანაშაულის მოწმის წასახალისებლად, განაცხადონ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შესახებ;
- პროფესიული ტრენინგებისა და სხვა საგანმანათლებლო აქტივობების ორგანიზება პოლიციის ოფიცრებისთვის, პროკურატურის თანამშრომლებისა და მოსამართლეებისათვის;

¹⁵ Amnesty International Public Statement, 16 May 2013, Italy: the new government must be vocal in addressing double standards on hate motivated violence, 3–4.

¹⁶ General comment no. 31 [80], The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant, პარ. 8. ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3h0XTep> > [05.04.2021].

¹⁷ Council of Europe, European Commission against Racism and Intolerance (ECRI), General Policy Recommendation (GPR) No. 4 On the National Surveys on the Experience and Perception of Discrimination and Racism from the Point of View of Potential Victims, 06/03/1998, 3.

¹⁸ European Commission, Measuring Discrimination – Data Collection and EU Equality Law, 2006, 5.

¹⁹ იქვე, გვ.6.

- სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის სწრაფი და ეფექტიანი გამოძიების უზრუნველყოფა.²⁰

2. წინა წლებში არსებული მდგომარეობის მოკლე მიმოხილვა

2018 წლის 15 აგვისტოს, საქართველოს სახალხო დამცველმა, სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებთან ეფექტიანი ბრძოლის მიზნით, საქართველოს მთავარ პროკურორს და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრს თანამშრომელთა გადამზადების და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების ერთიანი სტატისტიკის წარმოების თაობაზე, ზოგადი წინადადებით²¹ მიმართა.

ზოგადი წინადადება შეეხებოდა 2015-2018 წლებში, ცალკეულ პირთა მომართვისა და საკუთარი ინიციატივით შესწავლილ 50-ზე მეტ სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის ფაქტს. ეს საქმეები სავარაუდო სიძულვილის მოტივთა ფართო სპექტრს აერთიანებდა - რელიგიის, ეთნიკური წარმომავლობის, სექსუალური ორიენტაციის თუ გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი სავარაუდო დისკრიმინაციული დანაშაულების გამოძიების პროცესში გამოკვეთილი ხარვეზებისა და სამართალდამცავთა მიერ სიძულვილის მოტივით მიყენებული სავარაუდო ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფის შემთხვევებს. დოკუმენტში სახალხო დამცველმა მიმოიხილა სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების სტანდარტი. ამასთანავე, აღნიშნა, რომ დანაშაულის გამოძიებისას სავარაუდო სიძულვილის მოტივის გამოკვეთას არსებითი მნიშვნელობა აქვს არა მხოლოდ ერთი კონკრეტული სისხლის სამართლის საქმეზე მართლმსაჯულების აღსასრულებლად, არამედ მომავალში მსგავსი დანაშაულის თავიდან ასარიდებლადაც.

2018 წლის ზოგად წინადადებაში სახალხო დამცველმა აღნიშნა, რომ აუცილებელია, არსებულ საგამოძიებო სისტემაში შეიქმნას სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიებაზე პასუხისმგებელი სტრუქტურული ერთეული, რომელიც დაუცველი ჯგუფების მიმართ წინასწარი განწყობით ჩადენილი დანაშაულებების პრევენციის და დროული და ეფექტიანი გამოძიების მიმართულებით გადამზადებული კადრებით დაკომპლექტდება. ამასთანავე, მიეთითა იმაზეც, რომ არსებული პრობლემების ნათლად გამოსაკვეთად, საჭიროა შემუშავდეს აღრიცხვისა და სტატისტიკის წარმოების გამართული სისტემა, რომლითაც ასევე გაანალიზდება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორები და მისი გამოვლენის ხელის შემშლელი გარემოებები.

გაეროს 2015 წლის უნივერსალური პერიოდული განხილვის ფარგლებში, საქართველომ, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოსაძიებლად სპეციალური სტრუქტურული ერთეულის შექმნის შესახებ რეკომენდაცია მიიღო²². ამ საკითხზე ყურადღება ასევე გაამახვილა რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ბრძოლის ევროპულმა კომისიამ (ECRI)

²⁰ Hate crimes in the region – Incidents and Responses, 85. ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2QU9YaH> > [05.04.2021].

²¹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3b1rl0i> > [05.04.2021].

²² ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3vUDv35> > [05.04.2021].

საქართველოს შესახებ თავის 2016 წლის ანგარიშში,²³ თუმცა, რეკომენდაცია დღემდე არ შესრულებულა.

აღსანიშნავია, რომ 2018 წელს შინაგან საქმეთა სამინისტროში შეიქმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი, რომელიც, მათ შორის, დისკრიმინაციული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულის გამოძიებასაც უწევს ზედამხედველობას, თუმცა, დეპარტამენტი საგამოძიებო ფუნქციით აღჭურვილი არ არის. გარდა ამისა, 2020 წელს შეიქმნა აღრიცხვისა და სტატისტიკის ერთიანი სისტემა, თუმცა, იგი არ იძლევა დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორებისა და მისი გამოვლენის ხელის შეშლელი გარემოებების ანალიზის საშუალებას.²⁴

დადებითად უნდა შეფასდეს, რომ 2016-2019 წლებში, პროკურატურისა და შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლებისთვის, მათ შორის, სახალხო დამცველის წარმომადგენლების მონაწილეობით, ჩატარდა ტრენინგები დისკრიმინაციული დანაშაულების გამოძიების სპეციფიკის შესახებ. მნიშვნელოვანია, რომ თანამშრომელთა გადამზადებას სისტემური და მუდმივი ხასიათი ჰქონდეს, რადგან ეს ხელს შეუწყობს თანამშრომელთა ცნობიერების ამაღლებას და მგრძნობელობის გაჩენას/გაზრდას სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების შესწავლისას.

ამასთანავე, „2018 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თაობაზე საქართველოს პარლამენტის დადგენილებაში, ასახულია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და საქართველოს პროკურატურისადმი გაცემული რეკომენდაციები - საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტის 172-ე მუხლის შესაბამისად, საქართველოს პროკურატურამ საქართველოს პარლამენტისთვის წარსადგენ საქმიანობის ანგარიშში ასახოს ინფორმაცია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების შესახებ. ასევე, ახალი გარემოებების აღმოჩენის შემთხვევაში, საზოგადოებას მიაწოდოს ინფორმაცია ქობულეთის მუნიციპალიტეტში სამართალდამცავების მიერ მუსლიმთა უფლებების სავარაუდო დარღვევის ფაქტებზე მიმდინარე გამოძიებისა და 2018-2019 წლებში ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედებების შესახებ და მიიღოს შემაჯამებელი გადაწყვეტილებები. ასევე, პროკურატურას და შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაევალოს, ახალი გარემოებების აღმოჩენის შემთხვევაში, წარმოადგინონ დეტალური ინფორმაცია იეჰოვას მოწმეებისა და სხვა რელიგიური გაერთიანებების წარმომადგენელთა მიმართ ჩადენილი სავარაუდო სამართალდარღვევების ფაქტებთან დაკავშირებით გატარებული ღონისძიებების შესახებ.

საქართველოს პარლამენტმა სახალხო დამცველის რეკომენდაციები გაიზიარა 2019 წელსაც და დაადგინა, რომ საქართველოს პროკურატურას პარლამენტისთვის წარდგენილ საქმიანობის ანგარიშში აქსახა ინფორმაცია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების შესახებ და გაეანალიზებინა და გამოექვეყნებინა რელიგიური სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შესახებ სტატისტიკური მონაცემები; შინაგან საქმეთა სამინისტროს კი -

²³ ECRI Report on Georgia, Fifth Cycle, მიღებულია 2015 წლის 8 დეკემბერს; გამოქვეყნდა 2016 წლის 1 მარტს.

²⁴ ერთიანი სისტემის შესახებ ვრცლად იხილეთ ინფორმაცია წინამდებარე ანგარიშის მე-4 თავში.

გაუმჯობესებინა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შესახებ სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი, გამოეკვეთა ტენდენციები და უზრუნველყო მისი გამოქვეყნება.²⁵

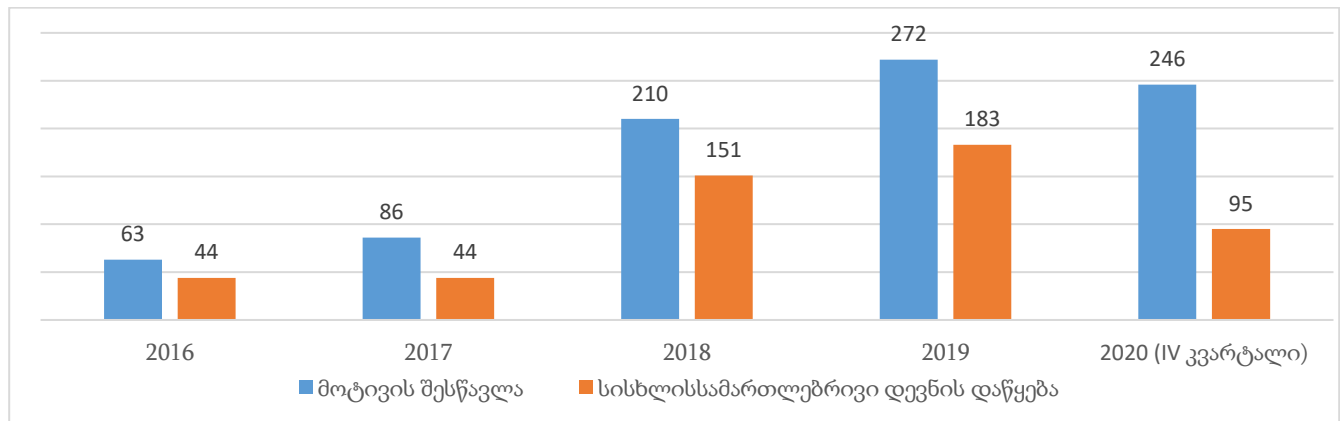
აღსანიშნავია, რომ როგორც პარლამენტისთვის წარდგენილ 2019 წლის საქმიანობის ანგარიშში, ისე 2020 წლის ბოლო სამი თვის მონაცემების შესახებ გამოქვეყნებულ ერთიან ანგარიშშიც, წარმოდგენილია მხოლოდ ზოგადი სტატისტიკა, შესაბამისი ანალიზისა თუ გამოკვეთილი ტენდენციების შეფასების გარეშე.²⁶ ამასთანავე, ქობულეთის მუნიციპალიტეტში, სამართალდამცავებს მუსლიმთა უფლებების სავარაუდო დარღვევის ფაქტებზე დღემდე არ მიუღიათ შემაჯამებელი გადაწყვეტილება.²⁷

3. მიმდინარე პერიოდში არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა

3.1. სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების შესახებ არსებული სტატისტიკური მონაცემები

წინამდებარე დოკუმენტის შემუშავების მიზნით, საქართველოს სახალხო დამცველმა საქართველოს პროკურატურიდან გამოითხოვა ინფორმაცია 2019 წლის 1 იანვრიდან 2020 წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით პერიოდში სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიებასთან დაკავშირებით. ამასთანავე, წინა წლების მონაცემებთან შესადარებლად, სახალხო დამცველის აპარატმა დაამუშავა 2016-2018 წლების სტატისტიკური ინფორმაციაც.

ცხრილი №1: 2016-2020 წლებში სისხლის სამართლის საქმეში სიძულვილის მოტივის შესწავლისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებლები²⁸

როგორც ცხრილში (№1) ასახული მონაცემები მიუთითებს, საგამოძიებო ორგანოების მიერ სისხლის სამართლის საქმეებში სიძულვილის მოტივის შესწავლისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი წლიდან წლამდე იმატებს.

²⁵ „2019 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თაობაზე საქართველოს პარლამენტის დადგენილების მე-3(„ვ“), მე-3(„ი“) და მე-4(„ჟ“) ქვეპუნქტები.

²⁶ საქართველოს პროკურატურის 2019 წლის საქმიანობის ანგარიში, გვ. 43-46; ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3h015XR> > [05.04.2021].

²⁷ საქართველოს გენერალური პროკურატურის 2021 წლის 10 მარტის №13/13120 წერილი.

²⁸ 2020 წლისთვის ხელმისაწვდომია მხოლოდ 3 თვის (ოქტომბერი-დეკემბერი) მონაცემები.

მაგალითად, 2019 წელს, 2016 წელთან შედარებით, ზრდის ტენდენცია ორივე მიმართულებით დაახლოებით 4-ჯერ მეტია. 2020 წელს კი, მხოლოდ 3 თვეში, სიძულვილის მოტივი თითქმის იმდენივე გამოძიების ფარგლებში გამოიკვეთა, რამდენიც 2019 წლის 12 თვის განმავლობაში.

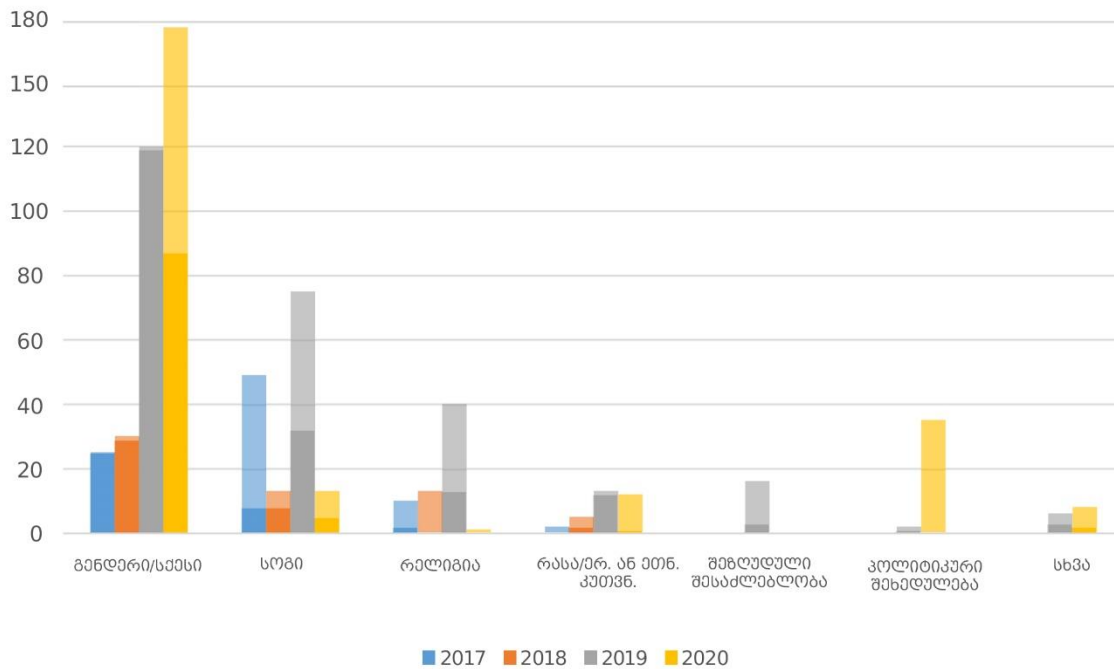
მიღებული ინფორმაციით ირკვევა, რომ სისხლისსამართლებრივი დევნა, ძირითადად, იწყება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის იმ მუხლებით, რომლებითაც გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობა ადამიანთა თანასწორუფლებიანობის დარღვევისთვის (142-ე მუხლი), რასობრივი დისკრიმინაციისთვის (142¹-ე მუხლი), შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის უფლებების შეზღუდვისთვის (142²-ე მუხლი), რელიგიური წესის აღსრულებისთვის უკანონოდ ხელის შეშლისთვის (155-ე მუხლი), დევნისთვის (156-ე მუხლი) და ძალადობრივი ქმედებისაკენ საჯაროდ მოწოდებისთვის (239¹-ე მუხლით). გარდა ამისა, კოდექსის 53¹-ე მუხლის შესაბამისად, დისკრიმინაციის შემცველი ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივი გვხვდება როგორც შესაბამისი დანაშაულებისთვის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება. მაგალითისთვის, 2019 წლის მონაცემებში იკვეთება სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების ისეთი კვალიფიკაცია, როგორიცაა: განზრახ მკვლელობის მცდელობა დამამძიმებელ გარემოებებში გენდერის ნიშნით, თვითმკვლელობამდე მიყვანა გენდერის ნიშნით, ჯანმრთელობის განზრახ ნაკლებად მძიმე დაზიანება, მათ შორის, რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული ან ეთნიკური შეუწყნარებლობის გამო ანდა გენდერის ნიშნით. საინტერესოა, რომ 2020 წელს სურათი მნიშვნელოვნად არის შეცვლილი. კერძოდ, 2020 წლის ოქტომბრიდან დეკემბრის ჩათვლით პერიოდში გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა, ძირითადად, იწყებოდა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 126¹-ე (ოჯახში ძალადობა) და 151-ე (მუქარა) მუხლების საფუძველზე.²⁹

საქართველოს სახალხო დამცველმა მიღებული მონაცემები დაამუშავა დისკრიმინაციისგან დაცული ნიშნების მიხედვითაც, რის შედეგადაც გაირკვა, რომ ყველაზე ხშირად სიძულვილის მოტივი იკვეთება გენდერის/სქესის ნიშნისა და სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნებით. მას მოსდევს რეგილიის, რასის, ეროვნული ან ეთნიკური კუთვნილების ნიშნით სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები. ასევე, 2019 წელს, სხვა წლებისგან განსხვავებით, გამოკვეთილი იყო შეზღუდული შესაძლებლობის ნიშნით სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულებრივი ქმედების თაობაზე გამოძიების დაწყების მაჩვენებელი. 2020 წლის ბოლო სამ თვეში დაწყებული გამოძიებების ფარგლებში კი, მნიშვნელოვნად იყო გაზრდილი პოლიტიკური ან სხვა მოსაზრების ნიშნის შესწავლის მაჩვენებელი.

ცხრილი №2: 2017-2020 წლებში სისხლის სამართლის საქმეში სიძულვილის მოტივის შესწავლისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებლები დისკრიმინაციისგან დაცული ნიშნების მიხედვით³⁰

²⁹ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/33f02er> > [05.04.2021].

³⁰ სრული სვეტები აღნიშნავს გამოძიების დაწყების მაჩვენებელს, რომელთაგან მკრთალად აღნიშნულია ის საქმეები, რომელთაც სისხლისსამართლებრივი დევნა არ მოჰყოლია, მუქად კი აღნიშნულია, თუ რამდენ პირს წარედგინა ბრალდება შესაბამისი ნიშნებით. ამასთანავე, 2018 წლის მონაცემები ასახავს 5 თვის ინფორმაციას, 2020 წლისთვის კი, ხელმისაწვდომია მხოლოდ 3 თვის (ოქტომბერი-დეკემბერი) მონაცემები.

3.2. საქართველოს სახალხო დამცველის პრაქტიკა

წინამდებარე დოკუმენტის მიზნებისთვის, სახალხო დამცველის პრაქტიკა მოიცავს 2019-2020 წლებში სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავშირებით მომართვისა და საკუთარი ინიციატივით დაწყებული საქმეების ანალიზს.

სახალხო დამცველის წარმოებაში არსებული საქმეები, ერთი მხრივ, შეეხება სავარაუდო დისკრიმინაციული მოტივით ჩადენილ დანაშაულებს, რომლებზეც გამოძიების მიმდინარეობისას სიძულვილის მოტივი არ გამოიკვეთა, შემდეგ კი გამოძიება გაგრძელდა ან შეწყდა, ასევე - საქმეებს, რომლებზეც გამოძიება, დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო, არ დაწყებულა. მეორე მხრივ კი, სახალხო დამცველი შეისწავლის სამართალდამცავთა მხრიდან სავარაუდო დისკრიმინაციული მოტივით ჩადენილი ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფის ფაქტებს.

ამავე პერიოდში სახალხო დამცველმა ინფორმაცია გამოითხოვა სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილ 69 საქმეზე, რომლებიც ეხება სხვადასხვა ნიშნით ჩადენილ სავარაუდო დანაშაულებს. საქართველოს პროკურატურიდან მიღებული ინფორმაციით, უმეტეს შემთხვევაში, საქმეზე ჩატარდა საგამოძიებო მოქმედებები, თუმცა, კონკრეტული პირი დაზარალებულად ან/და ბრალდებულად არ უცნიათ. ამდენად, სახალხო დამცველის პრაქტიკა, ძირითადად, უკავშირდება ისეთ საქმეებს, როდესაც გამოძიება მიმდინარეობს ხანგრძლივი დროის განმავლობაში და დანაშაულის მსხვერპლები გარკვეულ სირთულეებს აწყდებიან დაზარალებულის სტატუსის მინიჭების პროცესშიც.

3.2.1. ლგბტ+ თემი

მათ შორის, ყველაზე მაღალი მომართვიანობა იყო ლგბტ+ თემის წარმომადგენელთა მიმართ სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილ საქმეებზე (25 საქმე, მათ შორის 5 შემთხვევა ეხებოდა პოლიციის თანამშრომელთა მხრიდან მომდინარე სიტყვიერი შეურაცხყოფის ფაქტებს).

რაც შეეხება გამოძიების პროცესს, გვხვდება შემთხვევები, როდესაც ლგბტ+ თემის წარმომადგენელთა მიმართ სავარაუდო სიძულვილით ჩადენილი ფაქტის გამოძიებისას, საგამოძიებო ორგანოს ცნობით, მცდელობის მიუხედავად, დისკრიმინაციული მოტივი არ გამოკვეთილა, ან, დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო, გამოძიება არ დაწყებულა, თუმცა, ბუნდოვანი რჩება, კონკრეტულად რა საგამოძიებო მოქმედებები ჩატარდა ასეთი მოტივის გამოსავლენად.

ლგბტ+ ადამიანების მიმართ სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების ნაწილი შეეხებოდა ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფის, ცემისა და სიცოცხლის მოსპობის მუქარის ფაქტებს. ასევე, ლგბტ+ უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციის ოფისზე თავდასხმისა და ფიზიკური შეურაცხყოფის შემთხვევებს. განმცხადებლები ასევე მიუთითებენ, რომ რიგ შემთხვევებში, პირები სიტყვიერი შეურაცხყოფის მიყენებას ადგილზე პოლიციის მისვლის შემდგომაც განაგრძობდნენ, რასაც სამართალდამცავი უწყებების წარმომადგენლების მხრიდან რეაგირება არ მოჰყოლია. ამასთანავე, მიუხედავად გონივრული ვადის გასვლისა, რიგ საქმეებზე დაზარალებულად არ უცნიათ კონკრეტულ ინციდენტში მონაწილე პირები, რაც მათ უზღუდავთ წვდომას სისხლის სამართლის საქმის მასალებზე. სახალხო დამცველის წარმოებაში არსებული საქმეებიდან ასევე იკვეთება ძალადობის ფაქტები არასრულწლოვანი ლგბტ+ თემის წევრების მიმართ, რომლებსაც სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს და სიცოცხლის ხელყოფით დაემუქრნენ, ასევე გამოიკვეთა ლგბტ+ ადამიანების ოჯახის წევრებისთვის ფიზიკური და სიტყვიერი შეურაცხყოფის მიყენების ფაქტები. დანაშაულებრივი ქმედებები ჩადენილია სხვადასხვა პირის მიერ და სხვადასხვა გარემოებებში, მათ შორის: რესტორნის მომსახურე პერსონალისა და დაცვის თანამშრომლის მხრიდან, მეზობლების მხრიდან, ახლობლების მხრიდან, ოჯახის წევრების მხრიდან, ბინის გამქირავებლის მხრიდან, პოლიციის განყოფილების თანამშრომლებისა და უფროსის მხრიდან, საპატრულო ეკიპაჟის მხრიდან, გადაცემაში მონაწილეობის გამო, საყურის გამო, კლუბის რიგში, მეტროში და სხვ.

3.2.2. იეჰოვას მოწმეები

სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების შესახებ მომართვიანობა სტაბილურად მაღალია იეჰოვას მოწმეების მხრიდან (16), რომელთა შორისაც იყო საქმეები, რომლებიც ეხებოდა ჯერ კიდევ 2018 წლის საწყის თვეებში მომხდარ ფაქტებს, რომელზეც ბრალდებული არ არის გამოკვეთილი, შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივი დევნა არ დაწყებულა და განმცხადებლების პრეტენზიები გამოძიების გაჭიანურებას უკავშირდებოდა.

იეჰოვას მოწმეების წინააღმდეგ ჩადენილი სავარაუდო დანაშაულების დიდი ნაწილი, რომელთა გამოძიების პროცესში, საგამოძიებო ორგანოების ინფორმაციით, დისკრიმინაციული საფუძველი არ გამოკვეთილა, შემდეგ კი გამოძიება გაგრძელდა, შეწყდა ან დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო არ დაწყებულა, შეეხება როგორც ძალადობრივ, ისე სხვა სახის ქმედებებს. სახალხო დამცველის წარმოებაში არსებული მსგავსი ფაქტების თანახმად, როგორც წესი,

ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლნი ხდებიან ქუჩაში სტენდთან მდგომი ანდა კარდაკარ მოსიარულე იეჰოვას მოწმეები. იეჰოვას მოწმეები ასევე უთითებენ სტენდებისთვის ცეცხლის წაკიდების და რელიგიური ლიტერატურის განადგურების ფაქტებზე.

ასევე, აღსანიშნავია, რომ რამდენიმე განცხადებაში მითითებული იყო იეჰოვას მოწმეების სამუშაო სივრცისა და ავტომობილის დაზიანების სხვადასხვა ფაქტებზე. მათ შორის, ერთ-ერთ განცხადებაში საუბარი იყო ერთსა და იმავე დღეს - 2019 წლის 29 აპრილს, იეჰოვას მოწმეთა კუთვნილი უძრავი ქონების დაზიანების ფაქტზე ხონისა და ხაშურის მუნიციპალიტეტში. გარდა ამისა, კიდევ რამდენიმე განცხადებაში მითითებული იყო 2019 წლის 11-26 მაისს იეჰოვას მოწმეთა ადმინისტრაციული შენობისა და კუთვნილი ავტომანქანის დაზიანების ხუთ სხვადასხვა ფაქტზე.

3.2.3. მუსლიმი თემი

სახალხო დამცველს მუსლიმი თემის წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულთან დაკავშირებითაც მომართავდნენ. ერთ-ერთ შეთხვევაზე, რომელიც, მართალია, საანგარიშო პერიოდში არ მომხდარა, მაგრამ გამოძიების შედეგები დღემდე უცნობია, კონკრეტული პირი დაზარალებულად ან ბრალდებულად ამ დრომდე არ უცნიათ.³¹ კერძოდ, საქმე ეხებოდა 2014 წლის 15 სექტემბრის და შემდგომ პერიოდში, ქობულეთში, ლერმონტოვის ქუჩის №13-ში მდებარე პანსიონთან/პანსიონის პერსონალის მიმართ ადგილზე მყოფი პოლიციის თანამშრომლების ქმედებების/უმოქმედობის თაობაზე სისხლის სამართლის წარმოების დაწყებას და გამოძიების სწრაფად და ეფექტიანად წარმართვას.

სახალხო დამცველმა არაერთხელ გამოითხოვა ინფორმაცია საქმის გამოძიების მიმდინარეობის შესახებ, თუმცა, მასალების გაცნობის საშუალება მას არ მიეცა. საწყის ეტაპზე, საქართველოს პროკურატურა განმარტავდა, რომ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის პროკურატურის საგამოძიებო ნაწილმა შეისწავლა პოლიციის თანამშრომლების მიერ კანონის შესაძლო დარღვევის საკითხი და შესწავლის შედეგად, დანაშაულის ნიშნები არ გამოკვეთილა, შესაბამისად, არც გამოძიება დაწყებულა.

თვალში საცემია ამ საქმესთან დაკავშირებით საქართველოს პროკურატურის პოზიციის ბუნდოვანება, ვინაიდან 2019 წლის 14 თებერვლის წერილით სახალხო დამცველს ეცნობა, რომ საქმის სრული მასალის გაანალიზებას პოლიციის თანამშრომლების მიერ დანაშაულის ჩადენის ფაქტი არ გამოუვლენია, რის გამოც, გამოძიება არ დაწყებულა. თუმცა იმავე საქმეზე სრული მასალების მოთხოვნის შემდეგ, სახალხო დამცველს განემარტა, რომ გამოძიება გრძელდება და მოწმეთა ჩვენებების და საქმის მასალების გაცნობა ვერ მოხერხდებოდა.

3.2.4. სახალხო დამცველის მიერ წარდგენილი სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება (Amicus Curiae) ვიტალი საფაროვის საქმეზე

2019 წელს სახალხო დამცველს შესაძლებლობა ჰქონდა, გაცნობოდა, სავარაუდოდ, რასობრივ ნიადაგზე ჩადენილი მკვლელობის მასალებს და, სასამართლოს მეგობრის მოსაზრების

³¹ საქართველოს გენერალური პროკურატურის 2021 წლის 10 მარტის №13/13120 წერილი.

მეშვეობით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებას კრიტიკულად გამოხმაურებოდა.

2019 წლის 4 ოქტომბერს საქართველოს სახალხო დამცველმა, როგორც დისკრიმინაციასთან ბრძოლის მექანიზმმა, გამოიყენა სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) წარდგენის უფლებამოსილება ვიტალი საფაროვის მკვლელობის სისხლის სამართლის საქმეზე³², ვინაიდან საქმეში მსჯელობა შეეხებოდა სავარაუდო სიძულვილის მოტივს. სახალხო დამცველმა წარდგენილ დოკუმენტში საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ დადგენილი სტანდარტების საფუძველზე იმსჯელა სიძულვილის მოტივის ინდიკატორებზე და სიძულვილის მოტივის გამოკვეთის მნიშვნელობაზე.

სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებაში განიმარტა, რომ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული სისხლის სამართლის კანონით აკრძალული ქმედებაა, რომელიც მოტივირებულია მსხვერპლის მიმართ გარკვეულ ნიშან-თვისებაზე დაფუძნებული წინასწარ ჩამოყალიბებული განწყობით. სახალხო დამცველმა ასევე მიუთითა სახელმწიფოს ვალდებულებაზე, გაატაროს ყველა ღონისძიება იმის გამოსაკვეთად, სისხლისსამართლებრივი დანაშაული ჩადენილი იყო თუ არა რასისტული მოტივით და დაადგინოს, მსხვერპლის ეთნიკურმა კუთვნილებამ შეასრულა თუ არა რაიმე როლი მოვლენების განვითარებაში.

საგულისხმოა, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განმარტებით, ვიტალი საფაროვის მკვლელობა არ ყოფილა ჩადენილი ეროვნული შეუწყნარებლობის ნიადაგზე სიძულვილის მოტივით, არამედ ადგილი ჰქონდა შელაპარაკების ნიადაგზე წარმოშობილ კონფლიქტს, რაც გადაიხარდა ფიზიკურ დაპირისპირებაში და დასრულდა ეთნიკურად არაქართველის მკვლელობით. სახალხო დამცველმა შერეული მოტივის საკითხზე იმსჯელა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკაზე დაყრდნობით, რომლის თანახმად, სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაული, შესაძლოა, არ ეფუძნებოდეს მხოლოდ მსხვერპლის მახასიათებელს. შესაძლებელია დამნაშავეებს ჰქონდეთ შერეული მოტივები, კერძოდ, იმყოფებოდნენ კონკრეტული სიტუაციის გავლენის ქვეშ, ასევე, მოქმედებდნენ თავიანთი წინასწარი განწყობით იმ ჯგუფის მიმართ, რომელსაც მსხვერპლი მიეკუთვნება.³³

სახალხო დამცველმა წარდგენილ მოსაზრებაში განმარტა, რომ ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილების თანახმად, როდესაც ძალა გამოიყენება ეთნიკური უმცირესობის წინააღმდეგ და ქლერდება რასისტული გამონათქვამები, ამ ფაქტორებს დიდი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს სავარაუდო სიძულვილის მოტივის გამოსაკვეთად და რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა კონვენციის მე-14 მუხლის (დისკრიმინაციის აკრძალვა) დარღვევა მე-2 მუხლთან (სიცოცხლის უფლება) ერთობლიობაში,³⁴ რადგან სახელმწიფომ დანაშაულის ჩადენის დროს წარმოთქმული სიტყვების მიმართ სათანადო ყურადღება არ გამოიჩინა.

³² ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/33hfZRw> > [05.04.2021].

³³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2017 წლის 28 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე, Skorjanec v. Croatia, §55; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 20 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Balazs v. Hungary, §70.

³⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 6 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Nachova and others v. Bulgaria [GC], §168.

თბილისის საქალაქო სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ სხვა ერების მიმართ ბრალდებულების არაკეთილგანწყობა არ წარმოადგენს მათი მხრიდან მკვლელობის ჩადენის დამადასტურებელ გარემოებას ეროვნული შეუწყნარებლობის ნიადაგზე, ხოლო მათი რელიგიური მრწამსი და შეხედულებები სასამართლო განხილვის საგანი არ არის. ამასთან დაკავშირებით, სახალხო დამცველმა სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებაში აღნიშნა, რომ საერთაშორისო სამართლის სტანდარტების თანახმად, სიძულვილის მოტივის გამოკვეთისას, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება გამონათქვამებს და ბრალდებულთა პიროვნულ მახასიათებლებს. სიძულვილის მოტივის განსაზღვრისას, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ყოველთვის იღებს მხედველობაში რასისტულ გამონათქვამებს და იმ ფაქტს, რომ თავდამსხმელები ულტრამემარჯვენე ორგანიზაციის წევრები არიან, რაც, თავისი არსით, ექსტრემისტული იდეოლოგიაა.³⁵

ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბების მიზნით, სახალხო დამცველმა სააპელაციო სასამართლოს მოუწოდა, შეაფასოს, თუ რამდენად იყო გამოკვეთილი სიძულვილის მოტივის ის ინდიკატორები, რასაც ადგენს საერთაშორისო სამართალი. კერძოდ, რამდენად მართებულად შეფასდა ბრალდებულების იდეოლოგიის და მათ მიერ გამოყენებული სიმბოლიკის მნიშვნელობა, ასევე, სიძულვილის მოტივის განსაზღვრისას, რა მნიშვნელობა ენიჭება დანაშაულის ჩადენის მომენტში წარმოთქმულ სიტყვებს.

4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა საქართველოს წინააღმდეგ მიღებულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით

აღსანიშნავია, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, საქართველოს წინააღმდეგ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების არაეფექტიანი გამოძიების გამო, დისკრიმინაციის აკრძალვის უფლების დარღვევა სამ საქმეში დაადგინა. ორი მათგანი იეჰოვას მოწმეების მიმართ დევნის ფაქტებს ეხება,³⁶ ერთი გადაწყვეტილება კი - 2012 წლის 17 მაისს ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო დღეს გამართულ აქციაზე ჩადენილი დისკრიმინაციული დანაშაულების გამოძიების პროცესში არსებულ ხარვეზებს.³⁷ აღსანიშნავია, რომ 2012 წლის 17 მაისს მომხდარ ძალადობრივ ფაქტზე, სამართლებრივი პასუხისმგებლობა სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის ჩადენისთვის, არცერთ პირს არ დაკისრებია. ევროპულმა სასამართლომ ასევე მიიღო განსაზღვრულად 2012 წლის ფაქტებთან დაკავშირებული ორი საჩივარი.³⁸

³⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2010 წლის 14 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Milanovic v. Serbia, §98.

³⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2007 წლის 3 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and Others v. Georgia; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 7 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Begheluri and others v. Georgia.

³⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Identoba and others v. Georgia.

³⁸ Communication from a NGO (the Human Rights Education and Monitoring Center, the Women's Initiatives Support Group, Identoba and ILGA-Europe) (11/05/2018) in the case of Identoba and Others v. Georgia (Applications No. 73235/12, 71156/01, 28490/02). In response, the government referred to the action report submitted on 16 April 2018 (see DH DD(2018)425), ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/sbg0uk> > [05.04.2021].

საქართველოს წინააღმდეგ მიღებულ გადაწყვეტილებებში, ევროპულმა სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა მოწყვლადი ჯგუფების მიმართ ჩადენილი ძალადობის საქმეების სრულყოფილად გამოძიების მნიშვნელობაზე და მიუთითა, რომ ამ პროცესის არაეფექტიანად წარმართვამ, შესაძლოა, წაახალისოს არსებული ძალადობა.³⁹

იეჰოვას მოწმეების წინააღმდეგ ჩადენილ უფლებადარღვევებთან მიმართებით, ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქართველოში რელიგიურად მოტივირებული ძალადობის პრობლემურობა ფართოდ იყო ცნობილი, თუმცა ხელისუფლებამ ძალიან ცოტა რამ გააკეთა ამის თავიდან ასაცილებლად. გლდანის კონგრეგაციის საქმეში სასამართლომ დაადგინა, რომ პოლიციისა და სხვა სახელმწიფო ორგანოების გულგრილმა დამოკიდებულებამ მომჩივნების რელიგიური რწმენის გამო ჩადენილი განსაკუთრებით სასტიკი უკანონო ქმედებების მიმართ, ექსტრემისტი მართლმადიდებელი მორწმუნეების ჯგუფებს შესაძლებლობა მისცა, გაეღვივებინათ სიძულვილი და გაეგრძელებინათ რელიგიური ხასიათის ძალადობის აქტები. ამ ფაქტმა სამოქალაქო საზოგადოებაში წარმოშვა ეჭვი, რომ დამნაშავეები სახელმწიფოს წამომადგენლებთან შეთანხმებით მოქმედებდნენ. ძალადობაში სახელმწიფო მოხელეების მონაწილეობის საკმარისი მტკიცებულების არსებობის დროსაც კი, მათ ამოსაცნობად და დასაკითხად არანაირი ღონისძიება არ გატარებულა. ბევრ შემთხვევაში, საქმეზე ზედამხედველი პროკურორებისა და შიდა სასამართლოებისთვის კარგად იყო ცნობილი ჩატარებული გამოძიებების ნაკლოვანებების შესახებ, თუმცა შესაბამისი ნაბიჯები არ გადადგმულა; საქმეების უმრავლესობაში, დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო, მიიღეს გამოძიების შეწყვეტის გადაწყვეტილება. ამ სიტუაციაში, ევროპული სასამართლოსთვის განსაკუთრებით გამოგნებული იყო შესაბამისი ადგილობრივი ორგანოებისა და მთავრობის წარმომადგენლების მიერ, სასამართლოსთვის წარდგენილ განცხადებებში იმის მტკიცება, რომ ზოგიერთ ფაქტზე გამოძიების ჩატარება ვერ მოხერხდა სავარაუდო დამნაშავე პირების დადგენის შეუძლებლობის გამო, იმის მიუხედავად, რომ რამდენიმე მათგანი ცხადად იყო დასახელებული მომჩივნების განცხადებებში, მათი ამოცნობა ასევე მარტივად შესაძლებელი იყო არსებული ვიდეოჩანაწერებიდან და ფოტოსურათებიდან.⁴⁰

ევროპული სასამართლოს მიერ იდენტობის საქმესთან დაკავშირებით მიღებულ გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია, რომ 2012 წლის 17 მაისის მსვლელობის მონაწილეებმა კონტრდემონსტრანტების მიერ არასათანადო მოპყრობისა და ძალადობის მიმართ პოლიციის უმოქმედობასთან დაკავშირებით, საგამოძიებო უწყებებს ინციდენტის მომდევნო დღესვე მიმართეს. მიუხედავად ამისა, შესაბამისმა ადგილობრივმა ორგანოებმა, მომჩივნებთან დაკავშირებული ინციდენტის გარემოებების გამოკვლევის დაწყების ნაცვლად, გაურკვეველი მიზეზებით შეამცირეს გამოძიების ფარგლები და ურთიერთდამოუკიდებელი საქმეები აღძრეს მხოლოდ ორი მომჩივნისთვის მიყენებულ სხეულის დაზიანების ფაქტზე. სისხლის სამართლის საქმის ამ ორ დამოუკიდებელ გამოძიებას ორ წელზე მეტი ხნის განმავლობაში, შედეგი არ მოჰყოლია. გამოძიების წარმოება კვლავ საწყის ეტაპზეა და მომჩივნებს დაზარალებულის სტატუსიც კი არ მინიჭებიათ. შედეგად მხოლოდ ორ კონტრდემონსტრანტს დაეკისრა

³⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 7 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Begheluri and others v. Georgia, §145.

⁴⁰ იქვე, §178; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2007 წლის 3 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses and Others v. Georgia, §130-142.

ადმინისტრაციული ჯარიმა საზოგადოებრივი წესრიგის უმნიშვნელო დარღვევისთვის, თუმცა, მომჩივნების მიმართ ჩადენილი გაუმართლებელი ძალადობის დონისა და აგრესიის გათვალისწინებით, სასამართლომ არ მიიჩნია, რომ ასეთი მსუბუქი ადმინისტრაციული სანქცია საკმარისია, რათა სახელმწიფომ შეასრულოს თავისი პროცედურული ვალდებულება კონვენციის მე-3 მუხლთან შესაბამისობაში.⁴¹

ევროპული სასამართლოს მოსაზრებით, მხოლოდ გამოძიების დაწყების ფაქტი, თუ მას არ მოჰყვება სწრაფი და ქმედითი საგამოძიებო მოქმედებები, ვერ დააკმაყოფილებს კონვენციით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს.⁴² იმის გათვალისწინებით, რომ გამოძიების ჩატარების ვალდებულება უკავშირდება მხოლოდ გამოსაყენებელ საშუალებებს და არ არსებობს სისხლისსამართლებრივი დევნის ან მსჯავრის დადების მიღწევის შეუზღუდავი უფლება, გამოძიების პროცესში არსებული ნებისმიერი ხარვეზი, რომელიც არსებითად ართულებს საქმეზე ჭეშმარიტების დადგენის პროცესს, ეწინააღმდეგება ეფექტიანი გამოძიების ვალდებულებას.⁴³ ამასთანავე, სავარაუდო დაზარალებულების არასაკმარისი ჩართვა სისხლის სამართლის საქმეებში, როდესაც მათ უარს ეუბნებიან სტატუსის მინიჭებაზე ან/და ასეთი სტატუსის მიუხედავად, მათ არ აქვთ სათანადო წვდომა და დროული ინფორმაცია საქმის მსვლელობის შესახებ, სახელმწიფოს მხრიდან ეფექტიან გამოძიებად ვერ მიიჩნევა.⁴⁴

5. გამოძიების პროცესისას გამოკვეთილი ტენდენციები

სახალხო დამცველი გაუმჯობესებულ ტენდენციად მიიჩნევს, რომ სავარაუდო სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების შესწავლისას, განსაკუთრებით, იეჰოვას მოწმეთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულების შემთხვევაში, წინა წლების პრაქტიკისგან განსხვავებით, გამოძიება მიმდინარეობს სისხლის სამართლის კოდექსის იმ მუხლით, რომელიც თავის თავში მოიცავს სიძულვილის მოტივით დანაშაულის ჩადენას, თუმცა, მას სამართლებრივ ეფექტიანობას უკარგავს დროში გაჭიანურებული შესწავლის პროცესი. საქმეთა შესწავლის გაჭიანურებული პრაქტიკა სავარაუდო დანაშაულის მსხვერპლს უჩენს უსამართლობისა და დაუცველობის გრძნობას, რაც სამართალდამცავი ორგანოსადმი ნდობას მნიშვნელოვნად ამცირებს. უმეტეს შემთხვევაში, მიღებული ინფორმაციიდან იკვეთება, რომ საქმეზე ტარდება საგამოძიებო მოქმედებები შესაძლო სიძულვილის მოტივის გამოკვეთის მიზნით და გრძელდება გამოძიება, თუმცა, კონკრეტული პირებისთვის დაზარალებულის სტატუსის მინიჭების და ბრალდებულად ცნობის მაჩვენებელი მკვეთრად დაბალია.

ამასთანავე, არის შემთხვევები, როდესაც გამოძიების შეწყვეტის შემდეგ, ფაქტი კვალიფიცირდება როგორც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა, თუმცა, პირის სამართალდამრღვევად ცნობის შემთხვევაშიც, შესაბამისი გადაწყვეტილებიდან არ იკვეთება, რომ მსხვერპლს ზიანი დისკრიმინაციული საფუძვლით მიაღება, ვინაიდან დღეს მოქმედი ადმინისტრაციული კანონმდებლობა არ გამოყოფს დისკრიმინაციულ მოტივს, როგორც

⁴¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Identoba and others v. Georgia, §75.

⁴² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 27 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Davtyan v. Georgia, §46.

⁴³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 7 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე, Begheluri and others v. Georgia, §139.

⁴⁴ იქვე, §140.

ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ ერთ-ერთ გარემოებას და არც ამ მოტივის აღნიშვნის შესაძლებლობას იძლევა. ეს მნიშვნელოვნად ართულებს სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებულ საქმეებზე გამართული სტატისტიკის წარმოებას და ზრდის შესაძლებლობას, ყურადღების მიღმა დარჩეს სიძულვილის მოტივით ჩადენილი კანონსაწინააღმდეგო ფაქტები.

დადებითად უნდა აღინიშნოს პროკურატურის მიდგომის სისტემური ცვლილება ქონებრივი ზიანის მიყენების შემთხვევებზე. წინა პერიოდში, როდესაც ზიანი საერთო ჯამში 150 ლარს არ აღემატებოდა, ფაქტები საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლით (ნივთის დაზიანება ან განადგურება) კვალიფიცირდებოდა, რის შედეგადაც გამოდიოდა წყდებოდა დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო. მიმდინარე დოკუმენტით შესწავლილ მონაკვეთში შეინიშნება, რომ, უმეტეს შემთხვევაში, გამოდიოდა მიმდინარეობს სისხლის სამართლის კოდექსის იმ მუხლებით, რომელთა გამოყენების შედეგადაც, ფაქტის კვალიფიკაციის მიზნებისთვის, დაბრკოლებას არ ქმნის სავარაუდო დანაშაულის შედეგად დამდგარი ზიანის მცირე მნიშვნელობა. მიუხედავად ამისა, როგორც შესწავლილ შემთხვევებში გამოვლინდა, ქონების დაზიანების საქმეებზე, ზოგჯერ, გამოდიოდა კვლავინდებურად სისხლის სამართლის კოდექსის 187-ე მუხლით მიმდინარეობდა და პროკურატურისგან მიღებული ინფორმაციით, მუშაობდნენ სიძულვილის მოტივის გამოკვეთაზე.

სახალხო დამცველი მიიჩნევს, რომ აუცილებელია, არსებულ საგამოძიებო სისტემაში შემუშავდეს სახელმწიფო სისხლის სამართლის პოლიტიკის ერთიანი მიდგომა და შეიქმნას სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებზე მომუშავე სპეციალური სტრუქტურული ერთეული,⁴⁵ რომელიც დაუცველი ჯგუფების მიმართ წინასწარი განწყობით ჩადენილი დანაშაულებების პრევენციასა და დროულ და ეფექტიან გამოძიებაზე გადამხადებული კადრებით იქნება დაკომპლექტებული.

მისასალმებელია, რომ 2020 წლის 23 სექტემბერს საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ, საქართველოს პროკურატურამ, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ და სსიპ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა (საქსტატი) დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის სტატისტიკის წარმოებისა და ერთიანი ანგარიშის გამოცემის შესახებ თანამშრომლობის მემორანდუმი გააფორმეს.⁴⁶ მემორანდუმი განსაზღვრავს შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის კლასიფიკაციასა და დასამუშავებელ მონაცემებს ერთიანი სტატისტიკის საწარმოებლად, ასევე, მხარეთა მიერ, მათი კომპეტენციის გათვალისწინებით, მონაცემების შეგროვების, დამუშავების, ანალიზისა და ერთიანი სტატისტიკური ანგარიშის შემუშავებისა და გამოქვეყნების წესს. განსაზღვრული

⁴⁵ ამ მხრივ, საინტერესოა ჰოლანდიის გამოცდილება სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებთან მიმართებით. ნიდერლანდების პოლიციის სისტემაში არსებობს სპეციალური ქვედანაყოფი სახელწოდებით „Roze In Blauw“, რომლის მთავარი ამოცანაა სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის ნიშნით სიძულვილის მოტივით ჩადენილი დანაშაულების გამოძიება. ქვედანაყოფი შედგება ამ სახის დანაშაულების შესწავლა/გამოძიებაზე სპეციალურად გადამხადებული თანამშრომლებისგან, რომელთაც მჭიდრო კავშირი აქვთ საზოგადოებასთან, მუდმივ კონტაქტში იმყოფებიან ლგბტ+ თემთან, და იკვლევენ მათ საჭიროებებს. ქვედანაყოფი აღჭურვილია სპეციალური ცხელი ხაზით და სავარაუდო დანაშაულის მსხვერპლს, საჭიროების შემთხვევაში, პირდაპირი დაკავშირების საშუალება ეძლევა. ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3toa2wp> > [05.04.2021].

⁴⁶ მემორანდუმი ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/qvyj6m> > [05.04.2021].

წესის თანახმად, მხარეები წელიწადში ერთხელ, არა უგვიანეს 20 თებერვლისა, საქსტატს მიაწოდებენ წინა წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით პერიოდის შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის ერთიანი ანგარიშის გამოსაცმად საჭირო მონაცემებს. თავის მხრივ, საქსტატი ვალდებულია, ყოველწლიურად, არა უგვიანეს 1 მარტისა, შეიმუშაოს და გამოაქვეყნოს წინა წლის შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის ერთიანი სტატისტიკური ანგარიში.

შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულის კლასიფიკაციის გარდა, დასამუშავებელი რაოდენობრივი მონაცემები მოიცავს: დანაშაულების ტერიტორიულ განფენილობას, დისკრიმინაციის ნიშნებს, გამოძიების დაწყებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების/არდაწყების მაჩვენებელს, სასამართლოში შესულ და განხილულ საქმეებს, ბრალდებული, მსჯავრდებული და დაზარალებული პირების სქესსა და ასაკობრივ კატეგორიას, ასევე, მათ შორის სოციალურ კავშირს.

მემორანდუმის საფუძველზე უკვე გამოქვეყნდა პირველი ერთიანი ანგარიში, რომელიც მოიცავს მონაცემებს 2020 წლის ოქტომბრიდან დეკემბრის ჩათვლით პერიოდისათვის.⁴⁷

რა თქმა უნდა, აღრიცხვისა და სტატისტიკის წარმოების გამართული სისტემის დანერგვა, ცალსახად წინადადებული ნაბიჯია. თუმცა, არსებული პრობლემების ნათლად გამოსაკვეთად, ამავე სისტემის ფარგლებში, საჭიროა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორებისა და მისი გამოვლენის ხელისშემშლელი გარემოებების გაანალიზებაც.

II. სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების ხარვეზები ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლების რეალიზაციასთან მიმართებით

6. ლგბტ+ თემის წარმომადგენლების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებების შეზღუდვის ფაქტები და ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გაძლიერების ტენდენცია

2019 წლის 4 ნოემბერს, საქართველოს სახალხო დამცველმა, საქართველოს პრემიერ-მინისტრს და საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრს ზოგადი წინადადებით მიმართა,⁴⁸ და ბოლო წლებში ლგბტ+ თემის წარმომადგენლების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებების შეზღუდვის ინდივიდუალური ფაქტების სახელმწიფო პოლიტიკის დონეზე გააზრებისა და ამ მიმართულებით, ერთიანი პრევენციული და რეაქტიული ღონისძიებების დაგეგმვისკენ მოუწოდა.

წინამდებარე თავში საქართველოს სახალხო დამცველი ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლების რეალიზების მხრივ ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას იმ ფაქტების ფონზე მიმოიხილავს, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა 2018 წლის სექტემბრიდან 2020 წლის ჩათვლით. კერძოდ, ყურადღებას გავამახვილებთ 2018 წლის 9 სექტემბერს საფეხბურთო მოედანზე ლგბტ+

⁴⁷ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3nN4Ocq> > [05.04.2021].

⁴⁸ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xMBLus> > [05.04.2021].

სიმბოლიკის შეტანის აკრძალვის საკითხზე, ასევე, 2019 წლის 18-23 ივნისს დაგეგმილი „ღირსების მარშის“ ირგვლივ განვითარებულ მოვლენებსა და ლგბტ+ ადამიანების წინააღმდეგ ჰომოფობიურად განწყობილი ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გაძლიერების ტენდენციაზე.

6.1. ინდივიდუალური ფაქტები

6.1.1. 2018 წლის 9 სექტემბრის ინციდენტი - ლგბტ+ სიმბოლიკა

საქართველოს სახალხო დამცველმა განიხილა ლგბტ+ პირთა განცხადება, რომელიც სექსუალური ორიენტაციის და გენდერული იდენტობის ნიშნით, პოლიციის მხრიდან ჩადენილი სავარაუდო დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტს შეეხება.⁴⁹ კერძოდ, 2018 წლის 9 სექტემბერს, თბილისში, „დინამო-არენაზე“ საქართველო-ლატვიის ეროვნული ნაკრებების საფეხბურთო მატჩი გაიმართა. სპორტულ ღონისძიებას წინ უძღოდა თანასწორობის იდეის მხარდაჭერისათვის, უეფას მიერ საქართველოს საფეხბურთო ნაკრების კაპიტნის - გურამ კაშიას „Equal Game“-ის პრიზით დაჯილდოება, ვინაიდან, ნიდერლანდების კლუბ „ვიტესში“ თამაშის პერიოდში, გურამ კაშიამ ლგბტ+ ადამიანების მხარდასაჭერად ცისარტყელას ფერებიანი სამკლავური გაიკეთა. საფეხბურთო მატჩზე, გურამ კაშიას მხარდასაჭერად, დამსწრეთა ნაწილი ლგბტ+ სიმბოლიკის შემცველი ნივთებით მივიდა.

მოედანზე შეკრება ასევე დააანონსეს სხვა ჯგუფებმა - „ქართველთა მარშის“⁵⁰ ლიდერმა სანდრო ბრეგაძემ სოციალური ქსელის - „ფეისბუქის“ გვერდზე გამოაქვეყნა პოსტი: „ჩვენი ერთადერთი პირობაა, რომ სტადიონზე არ იყოს მამათმავლობის სიმბოლიკა და ლგბტ სამკლავურები, მხოლოდ ჩვენი სახელმწიფო დროშებით და ნაკრების ატრიბუტიკით ერთად ვუგულშემატკივროთ ჩვენს ფეხბურთელებს. იმ შემთხვევაში, თუ ჰომოსექსუალების-მამათმავლები-ლგბტ ორგანიზაციები და ნაკრების ვიდე კაპიტანი გურამ კაშია უგულუბელყოფენ ქართველი გულშემატკივრების თხოვნას და მაინც ააფრიალებენ სოდომის ცოდვის - მამათმავლობის სიმბოლიკას, მაშინ, იძულებული ვიქნებით მშვიდობიანად არ დავუშვათ ლგბტ+ ბანდის აქცია, გეი აღლუმი და მთელ ქართველ ერს მოუწოდებთ აღდგეს სოდომის ცოდვის ზეიმის წინააღმდეგ!!“⁵¹

სახალხო დამცველის აპარატში წარმოდგენილ განცხადებაში აღნიშნულია, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლები ლგბტ+ ადამიანებს არ აძლევდნენ უფლებას, მატჩს დასწრებოდნენ ცისარტყელას ფერების სამკლავურებით ან/და სხვა ლგბტ+ სიმბოლიკით, როგორცაა ბანერები, დროშები და სხვა, რითაც, სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გამო, გამოხატვის თავისუფლება შეეზღუდათ.

ამ საკითხთან დაკავშირებით, სახალხო დამცველმა შინაგან საქმეთა სამინისტროს გენერალურ ინსპექციას მიმართა. სამინისტროს პასუხში მითითებულიას, რომ პოლიციელთა ქმედებაში დანაშაულის ნიშნების არარსებობის გამო, პროკურატურას გამოძიება არ დაუწყია და ის შემდგომი რეაგირებისთვის შინაგან საქმეთა სამინისტროს გენერალურ ინსპექციას გადაეცა.

⁴⁹ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატში წარმოდგენილი №13414/18 განცხადება.

⁵⁰ ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/crpyng> > [05.04.2021].

⁵¹ ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/pwzv2y> > [05.04.2021].

შინაგან საქმეთა სამინისტროს გენერალური ინსპექციის განმარტებით, გურამ კაშიას მიერ ცისარტყელას ფერებიანი სამკლავურის ტარების გამო, საზოგადოების უარყოფითად განწყობილმა ნაწილმა მოედანზე შეკრება დააანონსა. რადგანაც ამ ჯგუფების მხარდამჭერი პირები, შესაძლოა, სტადიონზე ამოსაცნობი ნიშნების გარეშე მისულიყვნენ, ასევე, იმის გათვალისწინებითაც, რომ სავარაუდოდ, მოედანზე გურამ კაშიას მხარდასაჭერად, მივიდოდნენ ლგბტ+ ადამიანები და მათი მხარდამჭერებიც, ხალხის მაღალი კონცენტრაციისა და სპორტული ღონისძიებებისთვის დამახასიათებელი დამატებითი სპეციფიკის გათვალისწინებით, იქმნებოდა ვითარების დაძაბვის რეალური საშიშროება, რასაც, შესაძლოა, გამოეწვია შეკრებილი ხალხის დიდი მასის მიერ საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევა და რთულად სამართავი პროცესები.

ამასთანავე, გენერალური ინსპექციის განმარტებით, მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების დასაცავად სპორტულ არენაზე იმყოფებოდა პოლიციელთა კონცენტრირებული რაოდენობა, შექმნილ ვითარებაში, სხვადასხვა ჯგუფის მხარდამჭერი სიმბოლიკის აქტიურ აფიშირებას, შესაძლებელია არეულობის პროვოცირება გამოეწვია, რაც სამართალდამცავების მხრიდან მათი ლეგიტიმური უფლებების აქტიური გამოყენების პირობებშიც კი, წარმოქმნიდა როგორც ლგბტ+ ადამიანების, ისე სხვა მოქალაქეთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის უფლებების დარღვევის რისკს. შესაბამისად, ინციდენტების თავიდან აცილების მიზნით, მოედანზე მყოფ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მოსამსახურეებს ქ. თბილისის პოლიციის დეპარტამენტის ხელმძღვანელობამ მითითება მისცა, შეეზღუდათ მოედნის ტერიტორიაზე სხვადასხვა, მათ შორის, ლგბტ+ სიმბოლიკის მქონე ნივთების შეტანა საფეხბურთო მატჩის დასრულებამდე ჩამორთმევის გზით, ან აეკრძალათ „დინამო-არენაზე“ ასეთი სიმბოლიკის მქონე პირების მოხვედრა.

პრევენციულ ღონისძიებებთან დაკავშირებით, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტმა წარმოგვიდგინა ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, 2018 წლის 9 სექტემბერს, მატჩის დაწყებამდე, გაავრცელა განცხადება,⁵² რომლითაც მოქალაქეებს მატჩის მსვლელობისას საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვისკენ მოუწოდა, რათა მატჩი უსაფრთხო გარემოში ჩატარებულიყო. განცხადების თანახმად, „შინაგან საქმეთა სამინისტრო პატივს სცემს ნებისმიერი მოქალაქის გამოხატვის თავისუფლებას და იცავს მათ უსაფრთხოებას სქესის, კანის ფერის, რელიგიის, პოლიტიკური შეხედულების თუ სხვა ნიშნის მიუხედავად“. შინაგან საქმეთა სამინისტრომ განმარტა, რომ ნებისმიერ ქმედებას, რომელიც გაცხადებოდა გამოხატვის თავისუფლების კანონით დასაშვებ ფარგლებს და საფრთხეს შეუქმნიდა მოქალაქეთა უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობას, პოლიციის მხრიდან მოჰყვებოდა საქართველოს ადმინისტრაციული თუ სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული უმკაცრესი რეაგირება.

6.1.2. 2019 წლის 14 ივნისის აქცია

2019 წლის 14 ივნისს, „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზატორებმა დაგეგმეს აქცია,⁵³ რასაც წინ უძღოდა საქართველოს საპატრიარქოს განცხადება,⁵⁴ რომლითაც საპატრიარქოს

⁵² ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/33cxhzb> > [05.04.2021].

⁵³ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2RrhFVS> > [05.04.2021].

⁵⁴ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3b1y2PP> > [05.04.2021].

წარმომადგენლები ხელისუფლებას მოუწოდებდნენ, არ დაეშვათ თბილისში „ღირსების მარშის“ ჩატარება.

მთავრობის ადმინისტრაციის შენობის წინ აქცია 19:00 საათზე უნდა დაწყებულიყო, თუმცა, „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზატორებს აქციის ჩატარების საშუალება არ მიეცათ, ვინაიდან ადგილზე „ქართული მარშის“, „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ წარმომადგენლები, ბიზნესმენი ლევან ვასაძე და სასულიერო პირები მივიდნენ. ჰომოფობიურმა ჯგუფებმა კანცელარიის წინ ტერიტორია დაიკავეს. შედეგად, ლგბტ+ აქტივისტები იძულებულები გახდნენ, რომ ხელისუფლებისადმი მიმართული გზავნილები მთავრობის ადმინისტრაციის შენობასთან მისასვლელი კიბეებიდან გაეჟღერებინათ.

ადგილზე მობილიზებულმა პოლიციამ კორდონი გააკეთა. როგორც აქტივისტები აცხადებდნენ, მათ მთავრობის ადმინისტრაციის შენობასთან არ უშვებდნენ. აქციიდან გაიყვანეს „ღირსების მარშის“ ერთ-ერთი ორგანიზატორი გიორგი თაბაგარი, რომელიც მალევე დაბრუნდა ტერიტორიაზე. მისი თქმით, იგი პოლიციამ აგრესიულ ჯგუფებს განარიდა.⁵⁵

ორი პარალელური აქცია კანცელარიასთან დაახლოებით შვიდ საათს გაგრძელდა. ამ დროის განმავლობაში ადგილი ჰქონდა რამდენიმე ინციდენტს⁵⁶ და შეხლა-შემოხლას.⁵⁷ ლგბტ+ თემის მოწინააღმდეგეთა წარმომადგენლები აგრესიულობით გამოირჩეოდნენ. ისინი სიტყვიერ შეურაცხყოფას აყენებდნენ როგორც ლგბტ+ აქტივისტებს, ისე ჟურნალისტებს და მათ საქმიანობის შესრულებაში უშლიდნენ ხელს.⁵⁸ ამავე აქციის მონაწილეებმა პოლიციის კორდონის გარღვევა და ლგბტ+ თემის აქციის მონაწილეებთან მისვლა რამდენჯერმე სცადეს.⁵⁹ გარდა ამისა, მათი მისამართით ისროდნენ სხვადასხვა ნივთებს, ფიზიკურად შეეხნენ საპირისპირო აქციის რამდენიმე მონაწილესა და ჟურნალისტებს⁶⁰ და დააზიანეს მათი სამუშაო ტექნიკა.⁶¹ ჰომოფობიური აქციის მონაწილემ ტელეფონი წაართვა ერთ-ერთ ჟურნალისტს და ძირს დააგდო. ჟურნალისტის თქმით, ამ პროცესს თვალს ადევნებდა პოლიცია, თუმცა რეაქცია არ ჰქონია.⁶² კონტრაქციის მონაწილეებმა ასევე მიაყენეს სიტყვიერი შეურაცხყოფა ერთ-ერთ ჟურნალისტს, სამართალდამცველებმა კი ჟურნალისტს ურჩიეს ტერიტორიის დატოვება.⁶³ კონტრაქციის მონაწილეებმა სიტყვიერი შეურაცხყოფა მიაყენეს სახალხო დამცველის მოადგილესაც, გიორგი ბურჯანაძეს.⁶⁴ ისინი აცხადებდნენ, რომ ტერიტორიას არ დატოვებდნენ, ვიდრე ლგბტ+ თემის წარმომადგენლები და აქტივისტები არ დაიშლებოდნენ.

მას შემდეგ, რაც კონტრაქციის წარმომადგენლები დარწმუნდნენ, რომ ლგბტ+ თემის აქტივისტებმა კანცელარიის ტერიტორია დატოვეს, თავადაც მიიღეს დაშლის შესახებ გადაწყვეტილება. მანამდე, „ლგბტ ცხოვრების წესის პროპაგანდისთვის“, არასამთავრობო

⁵⁵ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2lrP9Mb> > [05.04.2021].

⁵⁶ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/33cjYyy> > [05.04.2021].

⁵⁷ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xMqYQR> > [05.04.2021].

⁵⁸ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xK2ZBL> > [05.04.2021].

⁵⁹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3nOTQDt> > [05.04.2021].

⁶⁰ სრულად ჟურნალისტების საქმიანობაში ხელშეშლის ფაქტები იხილეთ აქ: < <https://bit.ly/3eRE0nn> > [05.04.2021].

⁶¹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2VnWBnH> > [05.04.2021].

⁶² ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/33m9Enz> > [05.04.2021].

⁶³ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3ulRzSL> > [05.04.2021].

⁶⁴ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3vGqlX5> > [05.04.2021].

ორგანიზაცია - „პარტიზანი მებაღეების“ ერთ-ერთ დამფუძნებელს, ნატა ფერაძეს⁶⁵ სიცოცხლის მოსპობითაც დაემუქრნენ. ის ადგილზე ლგბტ+ თემის მხარდასაჭერად იყო მისული და ინციდენტი სწორედ მაშინ მოხდა, როდესაც სახლში დაბრუნებას იმ გზით ცდილობდა, სადაც საწინააღმდეგო აქციის მონაწილეები იყვნენ განლაგებული.

მიმდინარე მოვლენების პარალელურად, საქართველოს სახალხო დამცველს, ნინო ლომჯარიას ინტერნეტ სივრცეში სიცოცხლის მოსპობით ემუქრებოდნენ. მუქარა მოჰყვა სახალხო დამცველის განცხადებებს,⁶⁶ რომლითაც ომბუდსმენი შეკრებებისა და მანიფესტაციების უფლების დაცვის მოწოდებით გამოვიდა. 18-23 ივნისს ლგბტ+ თემის მიერ დაგეგმილ „ღირსების მარშს“ სახალხო დამცველი სპეციალური განცხადებით გამოეხმაურა და ქვეყანაში არსებული მაღალი ჰომოფობიური განწყობებიდან გამომდინარე, სამართალდამცველებს მოუწოდა, აქციის ორგანიზატორებისთვის მიეცათ კონსტიტუციით გარანტირებული უფლების რეალიზების საშუალება და დაეცვათ მათი უსაფრთხოება. 14 ივნისს, მთავრობის კანცელარიასთან ლგბტ+ თემის აქციაზე, რადიკალურად განწყობილი ჯგუფების წევრები შეეცადნენ სახალხო დამცველის მოადგილეებისთვის - გიორგი ბურჯანაძისა და ეკატერინე სხილაძისთვის საქმიანობაში ხელი შეეშალათ, რაც ფიზიკური დაზიანების მუქარასა და სიტყვიერ შეურაცხყოფაში გამოიხატა.⁶⁷

6.1.3. ღირსების მარში

მოდრაობამ, „თბილისი პრაიდი“, 2019 წლის 18-23 ივნისს, „თბილისი პრაიდის“ კვირეულის გამართვა დაგეგმა, რომლის ფარგლებშიც მოიაზრებოდა თეატრალური წარმოდგენის, საერთაშორისო ლგბტ+ კონფერენციისა და ღირსების მარშის ჩატარება. „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზატორებმა უსაფრთხოების საკითხზე მოლაპარაკებები შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან რამდენიმე თვით ადრე დაიწყეს. 2019 წლის 31 მაისს შინაგან საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლებთან გამართეს შეხვედრა, რომელზეც წარადგინეს ჩასატარებელი ღონისძიებების გეგმა. სამინისტროს წარმომადგენლებმა „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზატორებს განუმარტეს, რომ პროცესში ჩართული პირების უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკების გათვალისწინებით, მათ მიერ დაგეგმილ ადგილებზე და ფორმატით ღონისძიებების ჩატარება, შეუძლებელი იყო.⁶⁸ ორგანიზატორთა ცნობით, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ მათ „თბილისი პრაიდის“ ფარგლებში დაგეგმილი „ღირსების მარშის“ დახურულ სივრცეში გადატანა შესთავაზა, რაც მათთვის მიუღებელი იყო.⁶⁹

„თბილისი პრაიდს“ ჩაშლითა და აქტივისტების დარბევით, სხვადასხვა ჯგუფი, მათ შორის, ლევან ვასაძის მხარდამჭერები⁷⁰ და მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირი⁷¹ ემუქრებოდა.

ამგვარი ვითარებიდან გამომდინარე, ღირსების მარშის გეგმის მიხედვით (ასობით ადამიანის მონაწილეობით მსვლელობის სახით) ჩატარება ვერ მოხერხდა, რის გამოც, ლგბტ+ აქტივისტებმა

⁶⁵ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2RpZe3l> > [05.04.2021].

⁶⁶ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xOFpDS> > [05.04.2021].

⁶⁷ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2Mtaje2> > [05.04.2021].

⁶⁸ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xX7ysG> > [05.04.2021].

⁶⁹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3eX6Z9k> > [05.04.2021].

⁷⁰ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/35e0rO4> > [05.04.2021].

⁷¹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2noel9L> > [05.04.2021]; შენიშვნა: „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის შესახებ“ იხილეთ აქ: < <https://bit.ly/3ujGx05> > [05.04.2021].

და მხარდამჭერებმა 2019 წლის 8 ივლისს შეზღუდული რაოდენობით გამართეს პარტიზანული აქცია შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან.⁷²

2020 წელს კი, ქვეყანაში შექმნილი ეპიდემიოლოგიური ვითარების გათვალისწინებით, ლგბტ+ თემის წევრების მიერ გამოხატვის თავისუფლების რეალიზაციის შესაძლებლობები კიდევ უფრო მეტად შემცირდა, რამაც ამ კუთხით არსებულ კრიტიკულ მდგომარეობაზე მნიშვნელოვნად უარყოფითი გავლენა მოახდინა. მაშინ, როდესაც აქტივისტები წლების განმავლობაში იბრძვიან უსაფრთხოდ შეკრებისათვის საჯარო სივრცეების მოსაპოვებლად, 2020 წლის 17 მაისს ჰომოფობიასთან, ტრანსფობიასთან და ბიფობიასთან ბრძოლის საერთაშორისო დღე ონლაინ ფორმატში ჩატარდა.⁷³

6.1.4. 2020 წელს ჰომოფობიურ ნიადაგზე ჩადენილი სამართალდარღვევები

მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს, ეპიდემიოლოგიური ვითარების გამო, თემი მოკლებული იყო საჯარო შეკრების შესაძლებლობას, კვლავ თვალშისაცემი იყო ლგბტ+ ადამიანების და მათი მხარდამჭერების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვისკენ კონკრეტული ჯგუფების მხრიდან მომდინარე საფრთხე და აგრესიის დემონსტრირება. მთელი წლის განმავლობაში სისტემატური ხასიათი ჰქონდა ულტრამემარჯვენე ჯგუფების მხრიდან „თბილისი პრაიდის“ ოფისის მიმართ სხვადასხვა სახის სამართალდარღვევებს. პროცესს სათავე დაედო 2020 წლის 1 ივნისს, როდესაც ოფისის შენობასთან საპროტესტო აქცია გაიმართა და მონაწილეებმა შენობიდან ლგბტ+ თემის დროშის ჩამოხსნამდე, ყოველდღიური შეკრებები დააანონსეს.⁷⁴ რამდენჯერმე შენობას და მასზე გამოფენილ დროშას საღებავი შეასხეს და კვერცხები დაუშინეს.⁷⁵ გარდა ამისა, „თბილისი პრაიდის“ მიერ სახალხო დამცველის აპარატისთვის მოწოდებული ინფორმაციით, კანონსაწინააღმდეგო ქმედებები გამოვლინდა, მათ შორის: ორგანიზაციის თანამშრომლების მიმართ ჰომოფობიურ შეძახილებში, რასაც თან ახლდა ყვირილი, გინება და სხვა უხამსი და ძალადობის მუქარის შემცველი გამონათქვამები; ოფისის აივნიდან ლგბტ+ თემატიკის დროშის ჩამოხსნაში. ორგანიზაცია ასევე მიუთითებდა პოლიციის უმოქმედობასა და არაეფექტიან რეაგირებაზე, რის გამოც, თანამშრომლებს არ ჰქონდათ უსაფრთხოების განცდა.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან გამოთხოვილი ინფორმაციის⁷⁶ თანახმად, 2020 წლის 26 მაისიდან 2020 წლის 20 სექტემბრის ჩათვლით პერიოდში, „თბილისი პრაიდის“ ოფისთან ჩადენილ 6 სხვადასხვა სამართალდარღვევის ფაქტზე დაიწყო გამოძიება ან ადმინისტრაციული საქმის წარმოება. ეს ფაქტები მოიცავდა ოფისის აივანზე გადმოფენილი დროშის ქურდობას, ოფისის კედლის მუქი საღებავითა და კვერცხებით დასვრას, დროშის საღებავებიანი კვერცხებით დასვრასა და შენობის სადარბაზოში კვერცხების სროლას. მათგან 5 ფაქტზე, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ უკანონო ქმედების ჩამდენი პირების ვინაობა დაადგინა. შედეგად, სასამართლომ წვრილმანი ხულიგნობის (საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე მუხლი) ჩადენისთვის სამართალდამრღვევად ცნო 8 პირი, რომელთაგან ოთხს გამოეცხადა შენიშვნა, ხოლო ოთხს დაეკისრა ჯარიმა 500-600 ლარის

⁷² ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3tjF8FE> > [05.04.2021].

⁷³ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/3sxdc5> > [05.04.2021].

⁷⁴ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/n2jyju> > [05.04.2021].

⁷⁵ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/rb1nsk> > [05.04.2021]; < <https://rb.gy/1uzn3t> > [05.04.2021].

⁷⁶ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს 2020 წლის 7 ოქტომბრის №MIA 6 20 02386703 წერილი.

ოდენობით.⁷⁷ დროშის ქურდობის ფაქტთან დაკავშირებით (2020 წლის 26 მაისი), შინაგან საქმეთა სამინისტროში გამოძიება ამ დრომდე მიმდინარეობს და კონკრეტული პირი დაზარალებულად ან ბრალდებულად ჯერჯერობით არ უცნიათ.

6.2. ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გააქტიურება

სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ ულტრამემარჯვენე ჯგუფები ბოლო წლებში აქტიურად პოზიციონირებენ საჯაროდ. მსგავს ჯგუფებს ჰყავთ ცალკეული მხარდამჭერები, რიგ შემთხვევებში, ასეთი გაერთიანებები ორგანიზებული სახით არსებობს და, გარკვეულწილად, თანმიმდევრული მოქმედებებით ხასიათდებიან. აღსანიშნავია, რომ ულტრამემარჯვენე იდეოლოგიის მატარებელი პირები არ შემოიფარგლებიან საკუთარი მოსაზრებების მხოლოდ სიტყვიერი გავრცელებით და ასევე ეწევიან პრაქტიკულ ქმედებებს, რომლებიც, ხშირად, კანონდარღვევაშიც გამოიხატება. ამ ჯგუფების აგრესიის ერთ-ერთი მთავარი სამიზნე ლგბტ+ ადამიანები არიან.

საყურადღებოა, რომ ულტრამემარჯვენე ჯგუფებს, როგორც საზოგადოების ნაწილის აზრის ფორმირების წყაროს, აღიარებს მედიაც, როდესაც მათ გადაცემებში, როგორც კონფლიქტის ერთ-ერთ მხარეს იწვევს, სადაც მათ საკუთარი პოზიციის გამოხატვის შესაძლებლობა ეძლევათ.

წინამდებარე დოკუმენტში სახალხო დამცველი ყურადღებას გაამახვილებს ულტრამემარჯვენე ჯგუფის ერთ-ერთი ლიდერის - ბიზნესმენ ლევან ვასაძის მიერ გაკეთებულ საჯარო განცხადებებზე,⁷⁸ რომელიც, სახალხო დამცველის შეფასებით, საზოგადოების ნაწილზე გავლენით სარგებლობს.

- 2019 წლის 14 ივნისს, მთავრობის ადმინისტრაციის შენობის წინ კონტრაქციის გამართვისას, ლევან ვასაძემ განაცხადა, რომ ის და მისი მხარდამჭერები ლგბტ+ თემის წევრებს აქციის ჩატარების უფლებას არსად მისცემენ, მათ შორის, არც დახურულ სივრცეში. ვასაძის თქმით, თუ პოლიცია ლგბტ+ თემს აქციის ჩატარებას არ აუკრძალავდა და ამის საპირწონედ, მათ გაუწევდა წინააღმდეგობას, სამართალდამცველები სიმეტრიულ პასუხს მიიღებდნენ.⁷⁹

⁷⁷ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს 2020 წლის 7 ოქტომბრის №2386703 და 2021 წლის 5 თებერვლის №273361 წერილები.

⁷⁸ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი შემოვიდა, ასევე, №10642/19 განცხადება, რომლის თანახმადაც, განმცხადებელი ლევან ვასაძის განცხადებების თაობაზე საქართველოს გენერალურ პროკურატურას გამოძიების დაწყებას სთხოვდა.

⁷⁹ „ქართულ სახელმწიფოებრიობას უქმნიან პირდაპირ საფრთხეს. ჩვენ მათ არ მივცემთ ამის საშუალებას. მე დავდებ ინტერნეტში ვიდეომიმართვას, სადაც დავასახელებ [აქციის] ადგილსა და დროს. ეს [კონტრაქცია] ექსპრომტი იყო და ბევრი ხალხი ვერ მოვიდა. დავაანონსებ თბილისში, საჯარო ადგილს და დროს, სადაც ჩვენ შევიკრიბებით. იმ შეკრებაზე მე მოვალ და დავასახელებ სამოქმედო გეგმას, თუ როგორ ვაპირებთ სამოქალაქო საზოგადოება მშვიდობიანად, თუ ისინი ამას ინებებენ, რა თქმა უნდა, აღვუდგეთ წინ ჩვენი სახელმწიფოს წინააღმდეგ პროვოკაციას ყველგან: გინდა კინოთეატრში იკრიბებოდნენ, გინდა მუზეუმში, გინდა თეატრში, გინდა აუზზე, არსად ჩვენ ამის უფლებას არ მივცემთ. ჩვენ ამას გავაკეთებთ მშვიდობიანად, თუ, რა თქმა უნდა, ისინი არ შეგვეწინააღმდეგებიან, იმიტომ, რომ როდესაც სახელმწიფო სტრუქტურები უარს ამბობენ წესრიგის დაცვაზე, მაშინ ისინი აღარ არიან სამართალდამცველები. ძალიან დიდი იმედი მაქვს, რომ ჩვენი ბიჭები, ჩვენი ოფიცრები ამას არ დაუშვებენ. თუ ისინი ხალხის ნებას შეეწინააღმდეგებიან და თუ ნაცვლად იმისა, რომ მათ აუკრძალონ ეს აქცია, ჩვენ გაგვიწვევენ წინააღმდეგობას, მაშინ ისინი მიიღებენ სიმეტრიულ პასუხს. ისტორიის იმ მომენტებში, როცა სახელმწიფო და მისი სტრუქტურები ამბობენ

„გინდა კინოთეატრში იკრიბებოდნენ, გინდა მუზეუმში, გინდა თეატრში, გინდა აუზზე, არსად ჩვენ ამის უფლებას არ მივცემთ“, - განაცხადა ლევან ვასაძემ.

- ლევან ვასაძემ 2019 წლის 15 ივნისს გამოაქვეყნა ვიდეო სახელწოდებით, „ქუდზე კაცი“, რომლითაც ის „მხოლოდ კაცებს“ მოუწოდებდა 16 ივნისს, 20:00 საათზე ვერის ბაღში შეკრებისაკენ, რათა, ემსჯელათ იმ გზებზე, თუ როგორ შეწინააღმდეგებოდნენ „თბილისის პრაიდის“ კვირეულის ჩატარებას.⁸⁰

ლევან ვასაძემ გააკეთა განცხადება: „არაფერი შეგეშალოთ. ჩვენ არ მოგცემთ კორდონების ჩაყენების უფლებას. სადაც არ უნდა იყოს, კინოთეატრში, სკვერში, თუ ტყეში, ყველგან მივაკითხავთ, ყველა კორდონს გავარღვევთ და წაგლეკავთ“.

- 2019 წლის 16 ივნისს თბილისში გამართულ აქციაზე, ლევან ვასაძემ განაცხადა, რომ თბილისის პრაიდისა და მისი მხარდამჭერების წინააღმდეგ ქმნის „თვითორგანიზებულ ჯგუფებს“ — „სახალხო რაზმებს“, რომლებიც, მისი თქმით, ერთი კვირის განმავლობაში „იპატრულირებენ“ თბილისში.⁸¹
- მას შემდეგ, რაც საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ „თბილისი პრაიდის“ ორგანიზატორებს „ღირსების მარშის“ ფარგლებში მსვლელობის დროს, ლგბტ+ პირთა და მათი მხარდამჭერების დაცვაზე უარი განუცხადა, ლევან ვასაძემ სახალხო რაზმები გააუქმა.

„პატრულირებას ვაუქმებთ, მაგრამ მზად ვართ, ერთი ტელეფონის ლილაკის დაჭერით გავჩნდეთ, თუ შინაგან საქმეთა სამინისტრო დანაპირებს არ შეასრულებს და გარყვნილების ზეიმის მცდელობა იქნება“.

2019 წლის 17 ივნისს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ სახალხო რაზმების შექმნის შესახებ ლევან ვასაძის განცხადებაზე გამოძიება დაიწყო.⁸²

უარს წესრიგის დაცვაზე, მაშინ ხალხი არა თუ უფლებამოსილია, არამედ ვალდებულია საკუთარ ხელში აიღოს წესრიგის დაცვა. ამ წესრიგის დაცვის ფორმატს გავაუღერებთ და მერე რაც მოხდება, მოხდეს“, - განაცხადა ვასაძემ.

ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3tI99Vo> > [05.04.2021].

⁸⁰ „არაფერი შეგეშალოთ. ჩვენ არ მოგცემთ კორდონების ჩაყენების უფლებას. სადაც არ უნდა იყოს, კინოთეატრში, სკვერში, თუ ტყეში, ყველგან მივაკითხავთ, ყველა კორდონს გავარღვევთ და წაგლეკავთ. როგორ ვიზამთ ამას? სვალ შევთანხმდებით. როდესაც სახელმწიფო უარს ამბობს თავისი ფუნქციების შესრულებაზე, ხალხი, რომელსაც არ უნდა, რომ იყოს მონა, იღებს თავის ხელში წესრიგს.“ „გეძახით, ხალხო მოდით და დაგვიდექით. კერავის ავუკრძალავთ მოსვლას, მაგრამ იქ კაცების გასაკეთებელი საქმეა. ამიტომ, ქალბატონებს და ბავშვებს ვთხოვ, დარჩეთ სახლში. მე ვეძახი მამაკაცებს, ქართველებს, აზერბაიჯანელებს, ოსებს, აფხაზებს, რუსებს, უკრაინელებს, ბერძნებს, ქურთებს, იეზიდებს - ყველას, ვინც ჩვენს სამშობლოში ერთად ცხოვრობს. ძმებო და დებო, ეს ჩვენი სამშობლოა. ის დაფუძნებულია ჩვენი და თქვენი კულტურების პატივისცემაზე. მაგ საფუძვლის მორღვევას ცდილობენ. ნუ დავუშვებთ ამას“, - ამბობს ლევან ვასაძე ვიდეომიმართვაში. ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3xPY0Qe> > [05.04.2021].

⁸¹ „სტრუქტურა იქნება მარტივი, იერარქიული და აწყობილი. გვეყოლება ათეულები ათისთავებით, რაც შეიკვრება ასეულად და ეყოლება ასისთავი, რაც შეკრებს ათასეულს და იქნება ლეგიონი“. ვასაძის თქმით, ეს ადამიანები „ერთი კვირა გაინაწილებენ ქალაქს, იქნება პატრულირება“. ვასაძემ თქვა, რომ ისინი არ იქნებიან შეიარაღებული, თუმცა დასძინა, რომ ისინი გაარღვევენ „ნებისმიერ კორდონს, რასაც პოლიცია დააყენებს“. ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3nLdxMv> > [05.04.2021].

⁸² ლევან ვასაძე: „პატრულირებას ვაუქმებთ, მაგრამ მზად ვართ, ერთი ტელეფონის ლილაკის დაჭერით გავჩნდეთ, თუ შინაგან საქმეთა სამინისტრო დანაპირებს არ შეასრულებს და გარყვნილების ზეიმის მცდელობა იქნება“, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/31TEW31> > [05.04.2021].

- ლევან ვასაძემ არა მხოლოდ ლგბტ+ პირებსა და მათ მხარდამჭერებს, არამედ პოლიციასაც მიმართა. მისი თქმით, კორდონის გარღვევის სტრატეგიაზე მუშაობენ და, თუ პოლიცია მათ წინააღმდეგობას გაუწევს, „კომბლებით იქნებიან შეიარაღებულნი“.

„ქამარში ჩავიდებთ თითო კომბალს და თუ შეგვდგებიან, დავუბრუნებთ კომბალს“. ლევან ვასაძემ ასევე განაცხადა, რომ ქვეყანაში „უწყობას“ არ დაუშვებს. მისი თქმით, ლეგიონი პატრულირებისას ქამრით შეუკრავს ხელებს ლგბტ+ თემის წევრებს. კორდონის გარღვევისას თბილისი პრაიდის წევრები არ უნდა ცემონ და მხოლოდ ყური უნდა აუწიონ.⁸³

ბიზნესმენ ლევან ვასაძის თანამოაზრეებს, რომლებიც „თბილისი პრაიდის“ წინააღმდეგ გამოდიოდნენ, „ქართული მარშის“ წევრებიც შეუერთდნენ. „ქართული მარშის“ ლიდერმა, სანდრო ბრეგაძემ განაცხადა, რომ „...არცერთ ქართველს არ აქვს უფლება ამ დროს განზე გადგეს. „გეიალუმი“ არ ჩატარდება და თუ როგორ არ ჩატარდება, ამას სიურპრიზად დავტოვებთ, თუმცა, დარწმუნებით შეგვიძლია გითხრათ, რომ არ ჩატარდება. ჩვენ ვართ ყველანი ერთიანი. მეც, მარშიც, ლევან ვასაძეც, გურამ ფალავანდიშვილიც“.⁸⁴

7. ლგბტ+ პირთა გამოხატვის თავისუფლების კუთხით არსებული მდგომარეობის შეფასება სამართლებრივი სტანდარტების ჭრილში

„დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლი კანონის მიზანს განსაზღვრავს და ის მდგომარეობს დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრასა და ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფაში რასის, კანის ფერი, ენის, სქესის, ასაკის, მოქალაქეობის, წარმოშობის, დაბადების ადგილის, საცხოვრებელი ადგილის, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, რელიგიის ან რწმენის, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილების, პროფესიის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების ან სხვა ნიშნის მიუხედავად.

სახალხო დამცველი მნიშვნელოვნად მიიჩნევს, აღნიშნოს, რომ საკმაოდ მაღალი საზოგადოებრივი გავლენების მქონე კერძო პირების მხრიდან ლგბტ+ ადამიანთა გამოხატვის თავისუფლებისთვის ხელის შეშლის ტენდენცია, ბოლო წლების განმავლობაში, ძლიერდება. ეს პირები, თავიანთი მოქმედებებითა და განცხადებებით, ხელს უწყობენ ჰომოფობიური განწყობების გავრცელებას და დისკრიმინაციის წახალისებას. თავის მხრივ, ხელისუფლება არ ატარებს საჭირო პრევენციულ ღონისძიებებს და არც კონკრეტულ შემთხვევებზე რეაგირებს ეფექტიანად, რაც ლგბტ+ ადამიანების თანასწორუფლებიანობას კიდევ უფრო დიდ საფრთხეს უქმნის.

⁸³ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2o9s36p> > [05.40.2021].

⁸⁴ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3ulXbfB> > [05.04.2021].

გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების საფუძველი და ინდივიდის თვითრეალიზაციის უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა.⁸⁵ გამოხატვის თავისუფლება დაცულია საქართველოს კონსტიტუციით, და ასევე აღიარებულია ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ყველა ძირითადი საერთაშორისო დოკუმენტით.⁸⁶

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს საფუძველია, რადგან მის გარეშე შეუძლებელია ადამიანის თვითრეალიზაცია - გამოხატვის თავისუფლება თითოეული ადამიანის განვითარების და მთლიანად საზოგადოების პროგრესის აუცილებელი საფუძველია, სწორედ ის ქმნის საზოგადოებაში დემოკრატიული ღირებულებების გაზიარების პერსპექტივას“.⁸⁷ „ამ უფლებით თანაბარი და სრულფასოვანი სარგებლობის შესაძლებლობა საზოგადოების ღიაობის და დემოკრატიულობის ხარისხს განსაზღვრავს. ამ უფლების შეზღუდვა დასაშვებია კონსტიტუციით გათვალისწინებული ლეგიტიმური საფუძვლის არსებობის, სხვა კონსტიტუციური უფლებებისა და პრინციპების უზრუნველყოფის მიზნით“.⁸⁸

გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის საფუძვლები მოცემულია თავად საქართველოს კონსტიტუციაში, რომლის თანახმად, აღნიშნული უფლება შესაძლოა შეიზღუდოს „კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ტერიტორიული მთლიანობის უზრუნველსაყოფად, სხვათა უფლებების დასაცავად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად“.⁸⁹

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, „არსებობს კონსენსუსი დემოკრატიულ საზოგადოებაში გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობასთან მიმართებით, თუმცა ამ უფლების გამოვლინება ხშირად კონფლიქტში მოდის სხვათა უფლებებთან, ან საზოგადოების ინტერესებთან, ისეთებთან, როგორიცაა საზოგადოებრივი წესრიგი, უსაფრთხოება და ა. შ.“. „...ასეთი კონფლიქტის არსებობის შემთხვევაში სახელმწიფო

⁸⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1986 წლის 8 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე, Lingens v. Austria, §41.

⁸⁶ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია (მიღებულია: 1948 წლის 10 დეკემბერი, საქართველოსთვის ძალაშია: საქართველოს უზენაესი საბჭოს 1991 წლის 15 სექტემბრის დადგენილებით), მუხლი 19; საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ (მიღებულია: 1966წ, ძალაშია: 1976 წლის 23 მარტი, საქართველოსთვის ძალაშია: 1994 წლის 3 აგვისტოდან), მუხლი 19; ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, (მიღებულია: 1950 წლის 4 ნოემბერი, ძალაშია: 1953 წლის 3 სექტემბერი, საქართველოსთვის ძალაშია: 1999 წლის 20 მაისი), მუხლი 10.

⁸⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 30 სექტემბრის №1/6/561,568 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, §39.

⁸⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოძრაობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქეები - ზვიად დიმიტრი და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიშყარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, §25.

⁸⁹ საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლი, მე-5 პუნქტი.

უფლებამოსილი და ვალდებულიცაა, რომ ჩაერიოს, თუმცა ასეთი ჩარევა უნდა იყოს გონივრული და მიზნის პროპორციული”.⁹⁰

საქართველოს კანონის, „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ მე-8 მუხლი სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის საფუძვლებს ითვალისწინებს, კერძოდ, ამ კანონით აღიარებული და დაცული უფლებების ნებისმიერი შეზღუდვა შეიძლება დაწესდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს გათვალისწინებულია ნათელი და განჭვრეტადი, ვიწროდ მიზანმიმართული კანონით და შეზღუდვით დაცული სიკეთე აღემატება შეზღუდვით მიყენებულ ზიანს. ამავე მუხლის მეორე პუნქტი განმარტავს, რომ დაცული უფლებების შემზღუდველი კანონი უნდა იყოს: პირდაპირ მიმართული ლეგიტიმური მიზნების განხორციელებისაკენ, კრიტიკულად აუცილებელი დემოკრატიული საზოგადოების არსებობისათვის და არადისკრიმინაციული.

მართალია, სახალხო დამცველი დეტალურად არ აფასებს ინდივიდუალურ შემთხვევებს, თუმცა, თვალსაჩინოა, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გატარებული ღონისძიებები ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლების უფლების დაცვის კუთხით, ბუნდოვანია და არ ადასტურებს უფლებათა დაცვის სისტემური ხედვის არსებობას და ფაქტების პოტენციური შედეგების ანალიზს. ამასთან, წინამდებარე დოკუმენტი ასევე არ აფასებს ჰომოფობიურად განწყობილი პირების/ჯგუფების გამოხატვის თავისუფლებას და ორიენტირებულია ლგბტ+ პირთა გამოხატვის თავისუფლების რეალიზებასთან დაკავშირებით, უკანასკნელ პერიოდში არსებული კონტექსტის ანალიზისკენ.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ 2018 წლის 9 სექტემბერს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გატარებულ ღონისძიებებთან დაკავშირებით, უწყებას დროულად და სრულყოფილად არ მოუწოდებია ინფორმაცია, რაც, თავის მხრივ, კიდევ ერთი სისტემური ბარიერია ლგბტ+ ადამიანების უფლებათა დაცვის მხრივ.

სახალხო დამცველის შეფასებით, 2018 წლის 9 სექტემბერს გურამ კაშიას მატჩთან დაკავშირებით, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე არ დგინდება, საფეხბურთო მატჩის წინარე პერიოდში კონკრეტულად რა სახის პრევენციული ღონისძიებები და სამუშაოები გატარდა ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლების დასაცავად, იმის გათვალისწინებით, რომ წინასწარ იყო ცნობილი კონკრეტული ჯგუფების შესახებ, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდნენ ლგბტ+ სიმბოლიკით საფეხბურთო მატჩზე დასწრებას. კერძოდ, მოხდა თუ არა ოპერატიულად შინაგან საქმეთა სამინისტროს მხრიდან ლგბტ+ ადამიანთა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვისკენ მიმართული განცხადებების გამავრცელებელ პირებთან/ჯგუფებთან დაკავშირება; ამასთანავე, თუკი შინაგან საქმეთა სამინისტრო, კონკრეტული პირების/ჯგუფების მიერ გავრცელებული განცხადებების საფუძველზე, ხედავდა საფეხბურთო სტადიონზე ძალადობრივი ქმედებების საშიშროებას, რა ღონისძიებებს მიმართა; სახალხო დამცველი ასევე ამახვილებს ყურადღებას

⁹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოძრაობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქეები - ზვიად დიმიტოვი და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგური და ჯაბა ჯიშყარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, §26.

იმაზე, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციით, არ იკვეთება ლგბტ+ სათემო ორგანიზაციებთან/ჯგუფებთან კომუნიკაციის/თანამშრომლობის და მათი გამოხატვის უფლების დაცვის მიზნით გარკვეული ღონისძიებების წინასწარ დაგეგმვის მცდელობა.

ასევე, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლებაში ჩარევის დროს, ზეპირად მიღებულ გადაწყვეტილებას წერილობითი ფორმით არ ასაბუთებს, რაც აუცილებელი ინსტრუმენტია გატარებული ღონისძიებების კანონიერების შესაფასებლად.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ, 2018 წლის 9 სექტემბერს, მატჩის დაწყებამდე, გაავრცელა ინფორმაცია,⁹¹ რომლითაც მოქალაქეებს მატჩის მსვლელობისას საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვისკენ მოუწოდა, რათა მატჩი ჩატარებულიყო უსაფრთხო გარემოში. განცხადების თანახმად, „შინაგან საქმეთა სამინისტრო პატივს სცემს ნებისმიერი მოქალაქის გამოხატვის თავისუფლებას და იცავს მათ უსაფრთხოებას სქესის, კანის ფერის, რელიგიის, პოლიტიკური შეხედულების თუ სხვა ნიშნის მიუხედავად“. სამინისტრომ განმარტა, რომ ნებისმიერ ქმედებას, რომელიც გასცდებოდა გამოხატვის თავისუფლების კანონით დასაშვებ ფარგლებს და საფრთხეს შეუქმნიდა მოქალაქეთა უსაფრთხოებასა და ჯანმრთელობას, პოლიციის მხრიდან მოჰყვებოდა საქართველოს ადმინისტრაციული თუ სისხლის სამართლის კანონმდებლობით გათვალისწინებული უმკაცრესი რეაგირება.

სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტრო კონკრეტული ჯგუფების მხრიდან მომდინარე საფრთხეს, რომელიც მიმართული იყო ლგბტ+ ადამიანების და მათი მხარდამჭერების გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვისაკენ, იმავე სამართლებრივ ჩარჩოებში აქცევს, რომელშიც საკუთარი უფლებების დაცვისა და თანასწორობის იდეის მხარდამჭერი ადამიანების გამოხატვის თავისუფლებას განიხილავს. სახალხო დამცველის შეფასებით, იმისთვის, რათა დემოკრატიულ საზოგადოებაში უზრუნველყოფილი იყოს თითოეული ადამიანის გამოხატვის თავისუფლება, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მხრიდან, მნიშვნელოვანია ყოველგვარი ორაზროვნების გარეშე, შემწყნარებლური, შემრიგებლური პოზიციის ადვოკატირება.

ღირსების მარშთან დაკავშირებულ ინციდენტებთან დაკავშირებით სამართალდამცავი უწყებების რეაგირება სახალხო დამცველმა დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობის შესახებ 2019 წლის სპეციალურ ანგარიშში ასახა, რის შედეგადაც, გამოიკვეთა, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტრომ დაიწყო გამოძიება შესაძლო უკანონო ფორმირების შექმნისა და ხელმძღვანელობის, სხვადასხვა პირთა (მათ შორის, სახალხო დამცველისა და მისი მოადგილის) მიმართ ჩადენილი შესაძლო მუქარის, სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის, საპროტესტო აქციაზე ჟურნალისტების პროფესიულ საქმიანობაში შესაძლო უკანონოდ ხელის შეშლის ფაქტებზე.⁹²

საქართველოს სახალხო დამცველი საგანგებოდ აღნიშნავს, რომ კანონმდებლობის მოთხოვნათა დაცვით მშვიდობიანი შეკრებისა და მანიფესტაციის ჩატარება კონსტიტუციით გარანტირებული

⁹¹ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3nLVDci> > [05.04.2021].

⁹² ვრცლად იხ. დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობის შესახებ საქართველოს სახალხო დამცველის 2019 წლის სპეციალური ანგარიში, გვ. 24-25.

უფლებაა. სახელმწიფო ვალდებულია, უზრუნველყოს მშვიდობიანი დემონსტრანტების მიერ ამ უფლების სრულფასოვანი რეალიზება და შესაბამისი რესურსის მობილიზებით, სათანადოდ დაიცვას იგი კერძო პირებისგან. იმ შემთხვევაში, თუ სახეზეა შეკრების თავისუფლების შეზღუდვის კანონმდებლობით განსაზღვრული კონკრეტული საფუძველი, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ევალება დაასაბუთოს, რომ შეზღუდვა ემსახურება კონსტიტუციით დაცული სიკეთეების მიღწევას, მისი გამოყენება აუცილებელია დემოკრატიული საზოგადოებისთვის, არის არადისკრიმინაციული და პროპორციულად შემზღუდველი და წარმოადგენს იმგვარ საშუალებას, რომლის გამოყენებით დაცული სიკეთე აღემატება შეზღუდვით მიყენებულ ზიანს. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ „ღირსების მარშის“ ჩატარებასთან დაკავშირებით გავრცელებული ზოგადი განცხადება კი, ასეთ დასაბუთებულ გადაწყვეტილებად ვერ მიიჩნევა.

ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ ლგბტ+ თემს და მათ მხარდამჭერებს, მრავალი წელია, არ ეძლევათ თავისუფალ გარემოში შეკრების შესაძლებლობა, რაც უშუალოდ არის დაკავშირებული საზოგადოებაში არსებულ მწვავე ჰომოფობიურ ფონთან. ამის გათვალისწინებით, სახალხო დამცველი მიიჩნევს, რომ მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ მაქსიმალურად შეუწყოს ხელი საზოგადოებაში ამგვარი განწყობის შეცდირებას.⁹³ ასევე, სახალხო დამცველი ყურადღებას ამახვილებს, რომ შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ „ღირსების მარშის“ ორგანიზატორებისთვის გაკეთებული შეთავაზება დახურულ სივრცეში შეკრების თაობაზე, იმ მიზეზით, რომ სამინისტრო ვერ უზრუნველყოფდა მათ დაცვას ღია სივრცეში, შინაარსს აცლიდა ლგბტ+ ადამიანების მიზანს, საჯაროდ შეკრებილიყვნენ უსაფრთხოდ. ამ კონტექსტის გათვალისწინება, მათ შორის, შინაგან საქმეთა სამინისტროს მხრიდან, მნიშვნელოვანი იყო.

ლგბტ+ თემისა და მათი მხარდამჭერების მიერ შეკრების თავისუფლების სრულფასოვანი რეალიზების მიზნით, შესაბამისი პრევენციული ღონისძიებების გატარების ვალდებულებაზე მიუთითებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოც საქართველოს წინააღმდეგ 2015 წელს *იდენტობის საქმეზე* მიღებულ გადაწყვეტილებაში, რომელშიც აღნიშნულია, რომ ლგბტ+ ადამიანების მიმართ ქართული საზოგადოების ნაწილის დამოკიდებულების გათვალისწინებით, ხელისუფლების ორგანოებს, 2012 წლის 17 მაისს ორგანიზებული მშვიდობიანი მარშის გამართვამდე, „ჰქონდათ ვალდებულება, გამოეყენებინათ ყველა შესაძლო საშუალება, მაგალითად, დემონსტრაციამდე საჯარო განცხადებების მეშვეობით, ყოველგვარი ორაზროვნების გარეშე, მოეხდინათ ტოლერანტული, შემრიგებლური პოზიციის ადვოკატირება, ისევე როგორც, გაეფრთხილებინათ პოტენციური სამართალდამრღვევები შესაძლო სანქციების ხასიათზე.“ გარდა ამისა, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ამავე გადაწყვეტილებით იკვეთება, რომ როდესაც შეკრების მიმდინარეობისას მაღალია ქუჩის შეტაკებების მოლოდინი, სახელისუფლებო ორგანოების მხრიდან წინდახედული ნაბიჯია სამართალდამცავთა მაღალი რაოდენობის პირადი შემადგენლობის, მათ შორის, პოლიციის სპეციალური დანიშნულების რაზმის მობილიზება.⁹⁴

⁹³ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/2QWEIgl> > [05.04.2021]. გვ. 171.

⁹⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 12 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე „იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ“, პარ. 99, ხელმისაწვდომია: < <https://rb.gy/c0wurz> > [05.04.2021].

2019 წლის 25 სექტემბერს, საქმეზე - იდენტობა და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ - ევროსაბჭოს მინისტრთა კომიტეტმა საქმის გაძლიერებული ზედამხედველობის პროცესის ფარგლებში დასკვნა გამოაქვეყნა. დოკუმენტი შეეხება იმ ძირითად ხარვეზებს, რომლებიც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილების აღსრულების პროცესში სახელმწიფოს მხრიდან ვლინდება. კომიტეტი ცალკე ამახვილებს ყურადღებას „ღირსების მარშის“ ჩატარების მცდელობისას მომხდარ ინციდენტებზე, რომლებიც 2019 წლის ივნისში გამოვლინდა. კერძოდ, საქმე ეხება შეკრების მონაწილეების, სახალხო დამცველისა და მისი მოადგილის მიმართ მუქარას და სამართალდამცავი უწყების მიერ გატარებულ არაეფექტიან ზომებს ძალადობრივი ჰომოფობიური ჯგუფებისგან შეკრების მონაწილეთა დაცვის უზრუნველსაყოფად. კომიტეტი მიუთითებს პლურალიზმის, ტოლერანტობის მნიშვნელობაზე დემოკრატიულ საზოგადოებაში და სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებაზე, იყოს ამ პრინციპების უპირველესი გარანტი. შესაბამისად, სახელმწიფოს მოუწოდებს, გაატაროს ყველა საჭირო ღონისძიება ლგბტ+ ადამიანების შეკრების თავისუფლებისა და ფიზიკური უსაფრთხოების დაცვის უზრუნველსაყოფად.⁹⁵

2019 წლის საპარლამენტო ანგარიშში სახალხო დამცველმა აღნიშნა, რომ თანასწორობის უფლების რეალიზაციის მხრივ, საქართველოში მდგომარეობა არსებითად არ უმჯობესდება. სახალხო დამცველის პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ხშირ შემთხვევაში, დისკრიმინაციას იწვევს დაუცველი ჯგუფების შესახებ საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპები და არასწორი აღქმები, თუმცა მათ დასაძლევად, სახელმწიფოს მხრიდან სათანადო ღონისძიებები ნაკლებად ტარდება. საზოგადოებაში კვლავ ძლიერია ჰომოფობიური და ტრანსფობიური ჯგუფების გავლენა, რის გამოც ლგბტ+ ადამიანები კვლავ განიცდიან ჩაგვრას, დისკრიმინაციას და ხშირად ხდებიან ძალადობის მსხვერპლი. სამწუხაროდ, ამ მხრივ სახელმწიფოს ქმედითი ნაბიჯები ამ დრომდე არ გადაუდგამს, რაც მიძიმებდა აისახება ლგბტ+ პირთა უფლებრივ მდგომარეობაზე. სახელმწიფოს მიერ გატარებული ღონისძიებები ლგბტ+ ადამიანების დაცვის კუთხით, არასაკმარისია და ვერ პასუხობს რეალურ გამოწვევებს. სამწუხაროდ, სახელმწიფოს, ლგბტ+ პირთა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების სისტემური ხედვა, ამ დრომდე არ შეუმუშავებია.⁹⁶

„ღირსების მარშის“ ჩატარებამდე, მნიშვნელოვანი იყო, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სათანადო მოსამზადებელი სამუშაოები ჩატარებინა, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო მოქალაქეების მიერ მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების სრულფასოვანი რეალიზება. ხოლო, კანონმდებლობით გათვალისწინებული საფუძვლით, უფლების შეზღუდვის შემთხვევაში, გადაწყვეტილება სათანადოდ დასაბუთებული უნდა ყოფილიყო.

სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოს ვალდებულებაა, ძალისხმევა ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების დაცვისკენ მიმართოს. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ საქმეში, რომელიც მოსკოვში 2006-2008 წლებში პრაიდის გამართვაზე სახელმწიფო ინსტიტუციების უარს ეხებოდა და რომლის მთავარ მიზეზად

⁹⁵ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3tgwYhb> > [05.04.2021].

⁹⁶ საქართველოს სახალხო დამცველის 2019 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 170, 177, 178; დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის, მისი თავიდან აცილებისა და თანასწორობის მდგომარეობის შესახებ საქართველოს სახალხო დამცველის 2019 წლის სპეციალური ანგარიში, გვ. 6, 22, 23; იხ. ასევე, საქართველოს სახალხო დამცველის 2018 წლის საპარლამენტო ანგარიში გვ. 14, 151, 160, 180.

სახელმწიფო პრაიდის მონაწილეების უსაფრთხოებისა და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვას ასახელებდა, სასამართლომ დარღვევა დაადგინა, შეკრებაზე უარი დისკრიმინაციულად ცნო და ის შეკრებისა და მანიფესტაციის თავისუფლების უფლების დარღვევად მიიჩნია. სასამართლომ განაცხადა, რომ ეროვნული მთავრობის მიერ ლგბტ+ ადამიანების საჯარო შეკრებების აკრძალვა არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში და არ პასუხობდა სოციალურ საჭიროებებს. როგორც სასამართლომ მიუთითა, „დემონსტრაციისას ოპოზიციურ ჯგუფებს შორის დაძაბულობისა და სიძულვილის წარმოშობის ყოველი შესაძლებლობა შეკრების თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველი რომ იყოს, საზოგადოება მოვლელი იქნებოდა განსხვავებული აზრის მოსმენის შესაძლებლობას, რომელიც, შესაძლოა, უმრავლესობის აზრს არ შეესაბამებოდეს.“⁹⁷

რაც შეეხება ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გაძლიერებას, სახალხო დამცველი აღნიშნავს, რომ ლევან ვასაძისა და მასთან დაკავშირებული ჯგუფების საქმიანობას, მათ გეგმებსა და ქმედებებს შესაბამისი პასუხისმგებლობით არ ეკიდებიან.

სახალხო დამცველი ასევე ამახვილებს ყურადღებას შინაგან საქმეთა სამინისტროს ვალდებულებაზე, დაიცვას ჟურნალისტების უსაფრთხოება და უზრუნველყოს, რომ მედიის წარმომადგენლებმა პროფესიული მოვალეობა დაუბრკოლებლად შეასრულონ. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ჟურნალისტებისთვის პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელის შეშლის ფაქტებს დროული და ადეკვატური სამართლებრივი რეაგირება მოჰყვეს.

საქართველოს სახალხო დამცველის შეფასებით, ზემოთ აღნიშნული მოვლენების განვითარების პროცესში, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ჰქონდა ნეიტრალური პოზიცია, რაც უარყოფითად აისახა ლგბტ+ ადამიანების უფლებრივ მდგომარეობაზე და ხელი შეუწყო თემის მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულებების გაძლიერებას.

8. შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გატარებული პრევენციული ღონისძიებები

საქართველოს სახალხო დამცველის 2019 წლის 4 ნოემბრის მიმართვის შემდეგ,⁹⁸ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ წარმოგვიდგინა სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებთან დაკავშირებული აქტივობების ამსახველი ინფორმაცია. კერძოდ, გამოძიების ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით, მზადდება და პრაქტიკაში ინერგება რეკომენდაციები დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილ დანაშაულთა გამოვლენისა და ეფექტიანი გამოძიების შესახებ. ამ რეკომენდაციით ხელმძღვანელობენ გამომძიებლები დისკრიმინაციის ნიშნით ჩადენილი დანაშაულების გამოვლენისა და გამოძიების წარმოებისას. ასევე, პერიოდულად მიმდინარეობს მათი განახლება საკანონმდებლო ცვლილებებისა და არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით. ამასთანავე, ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტს შეთავსებული აქვს პოლიციელების კონსულტირების

⁹⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2011 წლის 11 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე, ALEKSEYEV v. RUSSIA, §77, §87.

⁹⁸ ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3vI86R2> > [05.04.2021].

ფუნქცია და წარმოადგენს საკონტაქტო დანაყოფს სამინისტროსა და არასამთავრობო სექტორს შორის.

აგრეთვე, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინიციატივით, გამკაცრდა პასუხისმგებლობა დისკრიმინაციული ნიშნით ჩადენილ დანაშაულებზე. სისხლის სამართლის კოდექსის ცალკეულ მუხლებში დამამძიმებელი გარემოების სახით განისაზღვრა დანაშაულის ჩადენა გენდერული დისკრიმინაციის მოტივით.

დაზარალებულისა და მოწმის ინტერესების დასაცავად, მსხვერპლის ხელახალი ვიქტიმიზაციის თავიდან ასარიდებლად, შეიქმნა მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის სამსახური. კოორდინატორი პრიორიტეტულად განიხილავს დისკრიმინაციული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულის მსხვერპლთან კომუნიკაციის საკითხს. ასევე, OSCE/ODHIR-თან თანამშრომლობით, შემუშავდა და დაინერგა ტრენინგ მოდული სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებზე, ხოლო ევროსაბჭოსთან თანამშრომლობით, ასევე დაინერგა სასწავლო მოდული თემაზე: „ლგბტ პირების მიმართ ჩადენილი სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის აღკვეთისკენ მიმართული საპოლიციო ზომების გატარება“.

ეროვნული სისხლისსამართლებრივი და ადმინისტრაციული კანონმდებლობის დახვეწის, კანონმდებლობის ნაკლოვანებების აღმოფხვრის, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის სწორი კვალიფიკაციის, ერთიანი სტანდარტის დადგენისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ეფექტიანი ბრძოლის მიზნით, 2019 წელს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტმა შეიმუშავა კანონპროექტი, რომლის თანახმადაც, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსსა და ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულთან დაკავშირებით უნდა ასახულიყო რიგი ცვლილებები. ამ კანონპროექტის შემუშავებაში აქტიურად არიან ჩართულები როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო ექსპერტები. თუმცა, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში ამ მიმართულებით საკანონმდებლო ცვლილებები ამ დრომდე არ არის ინიცირებული.

სიძულვილის ენის გამოყენებასთან დაკავშირებით, შინაგან საქმეთა სამინისტროს ინფორმაციით, ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტის ამოცანაა დისკრიმინაციის ნიშნით შეუწყნარებლობის მოტივით ჩადენილი დანაშაულისა და სამართალდარღვევის ფაქტებზე დროული რეაგირებისა და მიმდინარე გამოძიების ეფექტიანობის უზრუნველყოფა. რადგანაც საკანონმდებლო რეგულირება არ იცნობს სიძულვილის ენის დეფინიციას, თუ სისხლის სამართლის დანაშაულის ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ნიშნები არ იკვეთება, დეპარტამენტი ამ მიმართულებით მონიტორინგს არ ატარებს.

გამოძიების ხარისხის გაუმჯობესებასა და გამომძიებელთა კვალიფიკაციის ამაღლებასთან ერთად, შინაგან საქმეთა სამინისტრო ჩართულია დისკრიმინაციული ნიშნით ჩადენილი დანაშაულებისა და სიძულვილის ენის პრევენციის ღონისძიებებსა თუ ცნობიერების ამაღლების კამპანიებში. ამ მიზნით, სამინისტროს თანამშრომლები მონაწილეობენ სოციალურ კამპანიებში, სატელევიზიო და რადიო გადაცემებში და საინფორმაციო შეხვედრებში მოსახლეობასთან.

III. დასკვნა

წინამდებარე ანგარიშის პირველ ნაწილში სახალხო დამცველმა მიმოიხილა საგამოძიებო ორგანოების მიერ წარმართულ გამოძიებაზე დაკვირვების დაწყებიდან (2015 წელი) 2020 წლის ჩათვლით პერიოდში სავარაუდო სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების ეფექტიანობის საკითხი, საგამოძიებო ორგანოების წინა წლების და მიმდინარე მუშაობის როგორც ხარვეზები, ისე გაუმჯობესებული ტენდენციები, სტატისტიკური მონაცემები და საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ ამ მხრივ განვითარებული სტანდარტები.

სახალხო დამცველის შეფასებით, მიუხედავად გარკვეული წინ გადადგმული ნაბიჯებისა, სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს დაუცველი ჯგუფების უფლებათა დაცვასა და საკუთარი პოზიტიური ვალდებულების ეფექტიანად შესრულებას. არასაკმარისია გატარებული პრევენციული ღონისძიებები, ხშირ შემთხვევაში კი, ბუნდოვანია შესაბამისი უწყებების ხედვა და პოლიტიკა დაუცველ ჯგუფთა უფლებათა დაცვის კუთხით.

სახალხო დამცველმა კიდევ ერთხელ მიუთითა არსებულ საგამოძიებო სისტემაში სახელმწიფო სისხლის სამართლის პოლიტიკის ერთიანი მიდგომისა და სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებზე მომუშავე სპეციალური სტრუქტურული ერთეულის შექმნის აუცილებლობაზე. ამასთანავე, ყურადღება გაამახვილა აღრიცხვისა და სტატისტიკის წარმოების გამართული სისტემის დანერგვის საჭიროებაზე, რომლითაც ასევე გაანალიზდება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორები და მისი გამოვლენის ხელისშემშლელი გარემოებები.

ანგარიშის მეორე ნაწილში სახალხო დამცველი შეეხო ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის და შეკრების თავისუფლების რეალიზაციასთან მიმართებით სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულებების შესრულების იმ ხარვეზებს, რომელსაც ადგილი ჰქონდა 2018 წლის სექტემბრიდან 2020 წლის ჩათვლით.

სახალხო დამცველის შეფასებით, ლგბტ+ ადამიანების უფლებრივი მდგომარეობა და არსებული გამოწვევები მხოლოდ წლის კონკრეტულ პერიოდებში (მაგალითად, 17 მაისის წინარე პერიოდში) ხდება პოლიტიკურ ასპარეზზე განხილვის საგანი. ლგბტ+ პირთა საჭიროებები არ არის პრიორიტეტული პოლიტიკური თანამდებობის პირებისთვის. გარდა ამისა, შესაბამისი უწყებები, ულტრამემარჯვენე ჯგუფებსა და მშვიდობიანად შეკრების მსურველ ლგბტ+ თემის წევრებს ერთ სამართლებრივ სიბრტყეში აქცევს. როგორც წესი, საჯარო ინტერესის - უსაფრთხოების დაცვის მოტივით განხორციელებულ ქმედებებს, ლგბტ+ თემის წევრთა უფლებათა შეზღუდვის ხარჯზე მიმართავენ. რიგ შემთხვევაში, არ ხდება სხვადასხვა ჰომოფობიურად განწყობილი ჯგუფების ლიდერებისა თუ წევრების კანონდარღვევებზე დროული და ეფექტიანი რეაგირება, რაც მეტად აღვივებს დაუსჯელობის სინდრომს და კანონზომიერებად აქცევს ამ პირთა მიერ ჩადენილ ძალადობრივ ქმედებებს.

სახელმწიფოს ინიციატივები ცნობიერების ამაღლებისა თუ კონკრეტულ ჯგუფებთან კომუნიკაციისა და მათთან მუშაობის მხრივ, ძალიან მწირია. სახალხო დამცველმა კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ დისკრიმინაციული მოტივით ჩადენილი სამართალდარღვევების

თავიდან ასაცილებლად, მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ეფექტიანი რეაგირება კონკრეტულ ქმედებებზე, არამედ სისტემური მუშაობა დაუცველი ჯგუფების უფლებრივი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.

მნიშვნელოვანია ყურადღება დაეთმოს ანტიდემოკრატიული პოლიტიკური მოძრაობების გაძლიერების მიზეზებს და ჰომოფობიის პოლიტიკურ და სოციალური ეფექტს. თანასწორობის პრინციპის გამყარებისთვის, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია, ამ ფენომენის კულტურულ დონეზე აღქმის ცვლილება და საზოგადოების სწორი ინფორმირება დემოკრატიული და ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული ღირებულებების შესახებ. ულტრამემარჯვენე ჯგუფების გააქტიურება და მათ ქმედებებზე არასათანადო სამართლებრივი რეაგირება კი, უკან დახეული ნაბიჯია ქვეყანაში დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის მხრივ, რადგან ხელს უწყობს საზოგადოებაში ადამიანის უფლებებთან წინააღმდეგობაში მყოფი ღირებულებების გავრცელებას. ამით აზრი ეკარგება თანასწორობის ფორმალურ - საკანონმდებლო დონეზე გარანტირებას და სახელმწიფოს თუ სამოქალაქო საზოგადოების მიერ გაწეულ პრაქტიკულ მცდელობებს. სახალხო დამცველის შეფასებით, მნიშვნელოვანია, რომ დაუცველი ჯგუფების ინტერესები არ გამოიყენებოდეს პოლიტიკური მანიპულაციისთვის და სახელმწიფო პოლიტიკური თანამდებობის პირებმა იგრძნონ საკუთარი განსაკუთრებული პასუხისმგებლობა თანასწორობის პრინციპის დაცვის კუთხით.

მნიშვნელოვანია, კონკრეტულმა სახელმწიფო უწყებებმა შეიმუშაონ კონკრეტული სტრატეგია/პოლიტიკა თანასწორობის პრინციპთან დაკავშირებით მათ კომპეტენციაში შემავალ საკითხებთან მიმართებით. ეს ხელს შეუწყობს ადამიანის ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების ჯეროვანი და ეფექტიანი რეალიზების პროცესს. მხოლოდ ფრაგმენტული რეაგირება ინდივიდუალურ შემთხვევებზე ვერ იქნება დაუცველი ჯგუფების უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესების წინაპირობა.

რეკომენდაციები

წინამდებარე ანგარიშში განვითარებული მსჯელობებისა და ფაქტობრივი გარემოებების სისტემური ანალიზის საფუძველზე, საქართველოს სახალხო დამცველი რეკომენდაციით მიმართავს:

საქართველოს გენერალურ პროკურორს:

- სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების კუთხით კვალიფიკაციის ასამაღლებლად, გაგრძელდეს საქართველოს პროკურატურის თანამშრომელთა გადამზადება;
- აწარმოოს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორებისა და მისი გამოვლენის ხელის შემშლელი გარემოებების ჩათვლით.

საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრს:

- არსებულ საგამოძიებო სისტემაში ჩამოყალიბდეს სპეციალური სტრუქტურული ერთეული, რომლის კომპეტენცია სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების პრევენცია და ეფექტიანი გამოძიება იქნება;
- სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების გამოძიების კუთხით კვალიფიკაციის ასამაღლებლად, გაგრძელდეს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომელთა გადამზადება;
- აწარმოოს სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულების სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი დანაშაულის გამომწვევი რისკ-ფაქტორებისა და მისი გამოვლენის ხელისშემშლელი გარემოებების ჩათვლით;
- ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლების დასაცავად, მომავალში გააკეთოს არაორაზროვანი და მკაფიო განცხადებები;
- გაატაროს ქმედითი პრევენციული და პროაქტიული ზომები ლგბტ+ ადამიანების გამოხატვის თავისუფლების დასაცავად;
- ეფექტიანად გამოიძიოს 2019 წლის 14 ივნისს მთავრობის კანცელარიასთან მომხდარი ინციდენტები, ასევე, ლევან ვასაძის განცხადებების კანონშესაბამისობა და საზოგადოებას მიეწოდოს ინფორმაცია გამოძიების შესახებ.